

”TE OOTTE NIIN IHANAN TUKEVIA”

Etsivän työparitoiminnan toimintamalli

Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalla

Terhi Tahvanainen

Opinnäytetyö

Joulukuu 2010

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma, Ylempi AMK
Sosiaali- ja terveysala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) TAHVANAINEN, Terhi	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 10.12.2010.
	Sivumäärä 71	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "TE OOTTE NIIN IHANAN TUKEVIA" Etsivän työparitoiminnan toimintamalli Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalla		
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen ja johtamisen koulutus ohjelma, Ylempi AMK		
Työn ohjaaja(t) MÄKELÄ, Tapio		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja		
Tiivistelmä Etsivä työpari toiminta (ts. etsivä nuorisotyö) on OKM:n rahoittama työelämälähtöinen hanke (2008-2011) nuorten (16-29v.) koulu- ja työelämästä syrjäytymistä vastaan, jota toteutetaan eri paikkakunnilla paikallisiin olosuhteisiin sovellettuna. Opinnäytetyö kuvaa Jyväskylän Nuorten taide-työpajan etsivä työparitoiminnan toimintamallin sekä tuottaa tietoa etsivä työstä. Tavoitteena on tehdä näkyväksi etsivä työn tarpeellisuus alueen palvelukentässä sekä tuoda esiin ja arvioida etsivä työn kehittymistä ja haasteita. Tämä laadullinen sekä kuvaileva tutkimus toteutettiin vuoden 2010 aikana. Metodeina on hyödynnetty toimintatutkimuksellisia, kehittävän työntutkimuksen ja osallistuvan havainnoinnin elementtejä. Teoreettiseksi viitekehikseksi valikoitui sosiodynaamisen ohjauksen ja ratkaisu- ja voimavara-keskeisyyden sekä voimaantumisen näkökulmat. Ne ottavat huomioon asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen, yksilöllisyyden ja vahvuudet. Tutkimus saattoi Jyväskylän Nuorten taidetyöpajan etsivän työn toimintamallin kirjalliseen muotoon ja tuotti tavoitteen mukaisesti tietoa etsivä työparitoiminnasta. Etsivä työn tarpeellisuus näyttäytyy asiakkuuksien määrässä ja intensiteetissä. Tutkimus vahvisti Nuorten taidetyöpajan etsivä työn tapaa kohdata nuori ja tehdä tukityötä. Etsivän työn haasteet ja kehittyminen näkyvät sekä yksilö-että yhteistyötasoilla ja vaativat jatkuvaa työstämistä niiden monimuotoisuuden takia. Toimenpide-ehdotuksia tutkimuksesta nousi niin viranomais- kuin työntekijätahoille. Etsivä työhön budjetointi tehostaisi nuoren tavoittamista, ns. polunpäiden lisääminen tukisi oikea-aikaista ohjausta, nivelvaiheeseen (peruskoulusta toiselle asteelle siirtymä) panostaminen ehkäisisi pudokkuutta ja tietojen siirto tietosuojalain estämättä 1.1.2011. alle 25-vuotiaiden kohdalla helpottaa tuen tarpeessa olevien nuorten tavoitettavuutta. Työntekijätasolla mm. työajan ja työnjaon painotuksen miettiminen ja loma-aikojen lomittaminen tehostaa nuoren tavoittamista, ennen kaikkea nuoren mahdollisuutta ottaa yhteyttä. Sosiaalisen median hyödyntäminen lisää mahdollisuutta olla tavoitettavissa.		
Avainsanat (asiasanat) Etsivä nuorisotyö, sosiodynaaminen ohjaus, voimaannuttaminen		
Muut tiedot		

Author(s) TAHVANAINEN, Terhi	Type of publication Master's Thesis	Date 10.12..2010
	Pages 71	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	Permission for web publication ☒ (X)
Title "YOU ARE SO SUPPORTIVE" The work model of searching youth work at Jyväskylä Youth Art Workshop		
Degree Programme Master's Degree Programme in Health Care and Social Services Development and Management		
Tutor(s) MÄKELÄ, Tapio		
Assigned by Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja (Jyväskylä Youth Art Workshop)		
<p>Abstract</p> <p>Searching youth work is a working-life-based project (2008- 2011) in which the youth workers work in pairs and which is funded by the Ministry of Education and Culture. This project aims to prevent social exclusion (especially from school or working life) of young people (16- 29 years) and it is carried out in different localities by applying it to the local conditions. The purpose of this thesis was to describe the searching youth work model of the Youth Art Workshop in Jyväskylä and produce information about searching youth work. The aim of this study was to enhance the visibility of this kind of work in the field of youth services and raise and estimate the development and challenges of searching youth work.</p> <p>This qualitative and descriptive study was carried out in the year 2010. The methodology made use of elements of action research, developmental work research and participant observation. The theoretical framework was constructed through the perspectives of socio-dynamic counseling and solution, resource and empowerment centered work. These take the whole situation, individualism and strengths of the client in consideration.</p> <p>The study gave a written description of the searching youth work model at Jyväskylä Youth Art Workshop and produced information as aimed. The need for this kind of youth work can be seen in the intensity and number of client contacts. This study enhanced the model of searching youth work and its way to encounter young people. The challenges and development of this kind of work can be seen on both the individual and community levels. Moreover, they are quite complex and, therefore, they need constant attention.</p> <p>This study suggests measures to be taken by both the authorities and the workers. Budgeting for searching youth work would make reaching the young more effective and improve right-timed counseling. Focusing on the 'joint stage' (i.e. moving from comprehensive school to secondary education) would prevent drop-outs. The changes of the Data Protection Act that come into force on January the 1st 2011 will make it easier to transfer information and give better changes to reach people under 25 who need counseling</p> <p>Emphasis on the distribution of work and work time and hiring substitutes for holidays would improve the possibilities to be in contact with the young people. The use of social media would improve the chances to stay in touch.</p>		
Keywords Searching youth work, socio-dynamic counseling, empowerment		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
1.1 Katsaus nuorisotyöttömyyteen valtakunnallisesti ja paikallisesti	6
1.1.1 Nuorten asennemuutos opiskelua ja työtä kohtaan.....	7
1.1.2 Nuorisolakiuudistus 1.1.2011.....	8
1.2 Jyväskylän kaupungin Nuorten taidetyöpaja	10
2 OPETUSMINISTERIÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET ETSIVÄ TYÖPARITOIMINTAHANKKEESEEN (2008 – 2011)	13
2.1 Etsivä nuorisotyö OPM:n hankkeessa vs. perinteinen etsivä nuorisotyö	14
2.2 Käsitteiden kuvaus	16
2.2.1 Nuoruuden määritelmät	16
2.2.2 Syrjäytyneisyyden määritelmät.....	17
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	18
3.1 Kehittämistyön tavoite ja tutkimusmenetelmä	18
3.2 Sosiodynaaminen ohjaus	21
3.2 Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys sekä voimaantuminen.....	25
4 ETSIVÄN TYÖPARITOIMINNAN TOIMINTAMALLI JYVÄSKYLÄN NUORTEN TAIDETYÖPAJALLA	27
4.1 Työparityöskentelyn viisaus	28
4.1.1 Jalkautumisen mahdollisuus ja välttämättömyys	29
4.1.2 Lyhyt vasteaika ja liikkuvuus	30
4.2 Yksilötyöskentely ja rutiinit.....	31
4.3 Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen – ohjaus.....	35
4.4 Etsivän nuorisotyön toiminnallinen ryhmä ja vertaistuki	38
4.5 Oppilaitosyhteistyö	41
4.6 Verkostoituminen, yhteistyötahot ja tiedottaminen.....	42
4.6.1 Viranomaisyhteistyö.....	44
4.6.2 Jyväskylän paikallisten etsivää nuorisotyötä tekevien verkosto	46
4.6.3 Ohjausryhmä	47
4.6.4 Länsi-Suomen läänin ja valtakunnalliset etsivien tapaamiset.....	48
4.6.5 Sosiaalinen media tiedottamisessa ja nuorten tavoittamisessa	48

5 PROSESSIKUVAUS	50
5.1 Asiakas ja asiakkaaksi ohjautuminen	50
5.2 Nivelvaiheiden palveluiden tarjonta ja toimivuus	51
5.3 Syksyn 2010 muutokset etsivässä nuorisotyössä Jyväskylässä	53
6 YHTEENVETO	54
7 POHDINTA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	57
7.1 Toimenpide-ehdotuksia viranomaistahoille	57
7.2 Toimenpide-ehdotuksia kollegoille	60
7.3 Tutkijan kaksoisrooli	62
LÄHTEET	68

KUVIOT

KUVIO 1. Asiakkaaksi ohjautuminen	50
---	----

1 JOHDANTO

Nuorisotyöttömyys ja nuorten syrjäytyminen yhteiskunnasta ovat nousseet jälleen otsikoihin sekä valtakunnalliseen keskustelun polttopisteeseen yleisen taloudellisen laman ja hyvinvointiyhteiskunnan murroksen myötä. Toisen asteen opintoihin pääsy ei ole enää automaatio vaan paikoista on kova kilpailu. Yhden koulupaikan politiikka yhdistettynä nuorten epävarmuuteen omasta alastaan tuottaa pahimmillaan opintonsa keskeyttäneitä, turhautuneita nuoria. Tosiasia on että 10 % suomalaisista jää pelkästään peruskoulutuksen varaan (Tuppurainen 2010). Kun omatoimiseen tiedonhakuun ja itsepalveluun yhä enenevästi suuntautuva palvelujärjestelmä supistaa henkilökohtaista palvelua (Eronen, Londén, Perälähti, Siltaniemi & Särkelä 2010, 67) ovat nuoret vaarassa epämääräisesti kadota, koska eivät vielä osaa hyödyntää palveluja ja järjestelmää.

Vaikka uhka syrjäytymisestä vaikuttaa ensisijaisesti nuoreen, vaikuttaa se myös hänen lähipiiriinsä. Vaikutukset ovat lisäksi yhteiskunnallisia. Valtiontalouden tarkastusviraston vuoden 2007 laskelman mukaan nuoren syrjäytymisestä aiheutuva kansantaloudellinen vaikutus on huomattava; vuosittainen taloudellinen menetys on keskimääräisesti 27 500€, kun keskimääräinen työaikaolettama on 40 vuotta. (Walldén 2010a.) Yhtenä vaihtoehtona nuorten yhteiskunnallisen tilanteen parantamiseksi on lanseerattu opetusministeriön rahoittamana etsivätyöparitoimintahanke (2008 - 2011), jonka tehtävänä on tukea alle 29-vuotiaita nuoria mm. opintoihin, työelämään ja parempaan elämänhallintaan (Nuorisotyön kohteet ja rahoitus/etsivä nuorisotyö 2010). Tämä toiminta on syntynyt osana hallituksen lapsi- ja nuorisopoliittista kehittämisohjelmaa, tavoitteenaan nuorten työelämään ja koulutukseen hakeutumista parantaminen mm. sektorit ylittävän yhteistyön avulla (Lapsi- ja nuorisopoliittikan kehittämisohjelma 2007 – 2011. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41, 3; Tarvainen, Pietiläinen & Kuure toim. 2007, 13). Palveluiden tuottamisen turvaamiseksi tulisi löytää uusia toimintatapoja mm. palvelutahojen voimavaroja yhdistäen ja jäykkiä toimintarajoja häivyttäen (Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 9).

Laajemmin edellä mainittu yhdeksänsäinen kehittämisohjelma luo perustan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin poliittiselle ohjelmalle. Nuorten työ- ja kouluelämään saattaminen on yksi kokonaisuuksista. Kunnianhimoiseksi tavoitteekseen Vanhasen II hallitus on kirjannut mm. kaikkien nuorten saamisen koulutuksen ja työelämän pariin. Tausta-ajatuksena Vanhasen hallituksella oli nuorten ja koko Suomen hyvinvoinnin lisääminen koulutukseen panostamalla. ”Työ on parasta sosiaaliturvaa” – ajatus nousee vahvana hallituksen kehittämisohjelmasta. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 – 2011. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41, 3, 10, 54.)

Valtion talousarvioon varattiin vuonna 2008 15,5 miljoonaa euroa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen josta 2,5 miljoonaa euroa suunnattiin työpajoilla käynnistettävään etsivän nuorisotyön työparihankkeeseen (15,5 milj. euroa nuorten työllistämiseen ja koulutukseen 2010). Hankerahoituksen vuoden 2008 aikana saivat 54 työparia (Nuorisotyön kohteet ja rahoitus/etsivä nuorisotyö 2010) ja vuonna 2009 pareja oli valtakunnallisesti jo 60 (Etsivään nuorisotyöhön 2,5 miljoonaa 2010). Näistä työpareista kaksi aloitti työskentelyn syksyllä 2008 Jyväskylässä, toinen Nuorten taidetyöpajalla ja toinen Työvalmennussäätiö Tekevällä¹.

Keväällä 2010 jo käynnistetyt hankkeet saivat jatkorahoituspäätöksen ja heidän lisäksi etsivään nuorisotyöhön saatiin vahvistusta useiden uusien työparien muodossa. Periaatelupaus hankerahoituksen saamiselle jo käynnistetyille työpareille on annettu vuoteen 2011 saakka. Etsivää työparitoiminnalle on ominaista vahva paikallisten tarpeiden huomioiminen sekä työntekotapojen moninaisuus (Kylmäkoski, Pylkkänen & Viitanen (toim.) 2010, 234).

¹ 1.10.2010 alkaen Sovatek – säätiö, kun Tekevä säätiö yhdistyi Päihdepalvelusäätiön kanssa. Selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi käytän työssäni Tekevä-säätiön nimeä koska tutkimuksen alkaessa näin oli.

Voidaan sanoa, että jokainen etsivätyöpari tekee nuorten tukemistyötä oman mallinsa mukaisesti, joten onkin perusteltua kuvailla Jyväskylän nuorten taidetyöpajan etsivän työparitoiminnan malli yhtenä esimerkkinä etsivän nuorisotyön kentälle. Yhdistävänä tekijänä Etsivän työparitoiminnan hankkeille monista eroista huolimatta on mm. huoli nuorten hyvinvoinnista ja tulevaisuudesta.

Etsivä nuorisotyö OPM:n² hankkeen mukaisena on täysin uudenlainen tapa tavoittaa ja tukea nuoria, joten painettua dokumentointia aiheesta on erittäin niukasti, jos lainkaan. Tästä syystä lähdemateriaalina on runsaasti OPM:n tuottamaa verkkoaineistoa, kuten hankeselvityksiä ja – päätöksiä, sekä aiheeseen liittyviä paikallisia muistioita ja luento- & koulutusmateriaaleja. Koska aiheesta ei ole juurikaan tuotettu kirjallista tietoa ilmiön ollessa uusi, on perusteltua lähteä avaamaan etsivää työparitoimintaa laadullisin, kuvailevin menetelmin. Käytössä olevat tutkimusotteet ovat toiminnallinen tutkimus, tarkemmin kehittävä työntutkimus ja osallistuva havainnointi.

² 1.5.2010 alkaen opetusministeriö muuttui opetus- ja kulttuuriministeriöksi (OKM), mutta selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi käytän työssäni OPM-lyhennettä, koska tutkimuksen alkaessa näin oli.

1.1 Katsaus nuorisotyöttömyyteen valtakunnallisesti ja paikallisesti

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan nuorisotyöttömyydestä puhuttaessa käsitellään yleensä alle 25-vuotiaiden tilannetta työmarkkinoilla (Työttömyyden eri alalajeja 2010). Vuoden 2009 Suomessa oli alle 25-vuotiaita nuoria työttömänä 37 200 joista ilman ammattitutkintoa oli 45 %. Näistä nuorista peruskoulun suorittaneita oli 10 000 ja lukion läpikäyneitä 4000. 29 000 nuorta oli kokonaan koulu- ja työelämän ulkopuolella ja vajaakuntoisia nuorista oli viitisen prosenttia. Nuoria miehiä työttömyys näyttää koskettavan naisia syvemmin, sillä miehiä oli vuoden vaihteessa 63 % kaikista työttömistä, alle 25-vuotiaista nuorista. Nuorisotyöttömyys lisääntyi huomattavasti vuoden 2009 aikana ollen jopa 23 % vuoden 2010 alussa (Eronen ym. 2010,72).

31.3.2010 Keski-Suomessa oli yhteensä työttömiä työnhakijoita 16 585, joista Jyväskylässä 8 425. Näistä oli alle 25-vuotiaita 1391, mikä on prosentuaalisesti 13.1 % osuus koko työvoimasta. (Saastamoinen 2010.) Keskustelu nuorisotyöttömyydestä on näkynyt myös yleisönosastopalstoilla mm. työsuojeluvaltuutettu Kari Kiiskinen jakoi huolensa nuorten työllisyystilanteesta Keski-Suomen Viikko -julkaisussa (2010, 6). Kiiskinen toteaa 15 - 29-vuotiaiden työttömyyden ylittäneen 16 % ja joka viidennen alle 25-vuotiaan olevan ilman työpaikkaa (Kiiskinen 2010). Sekä valtakunnallisella, että paikallisella tasolla luvut ovat huolestuttavia.

Työministeri Sinnemäki pitää tärkeänä nuorten saamista työmarkkinoille tiedostaen syrjäytymisen ennaltaehkäisyn kustannusten pienuuden suhteessa syrjäytymisestä aiheutuviin kustannuksiin. Huoli vuoden 2009 aikana tapahtuneesta negatiivisesta muutoksesta nuorisotyöttömyydessä on johtanut lisäbudjetin suuntaamiseen ennen kaikkea alle 25-vuotiaiden tilanteen kohentamiseen. (Jyväskylän Ylioppilaslehti 2010, 6.) Ministeri Sinnemäen mukaan tilanne on hankalin vastavalmistuneiden nuorten joukossa, joille jatko-opiskelu ei ole välttämättä mielekkäin ratkaisu työttömyyden sijaan (Keskisuomalainen 6.8.2009).

Paikallisten kokemusten mukaan tilanne on hankala etenkin sellaisten nuorten kohdalla, jotka eivät pääse jatko-opintoihin kiinni tai joutuvat ne keskeyttämään. Ministerin ajatus siitä, ettei työttömyyden tulisi antaa pitkittyä yli vuoden mittaiseksi, on kunnioitettava. Työministerin mukaan työttömien aktivointi- ja työvoimapolitiittiset toimenpiteet tulisi saada nykyistä toimivimmiksi (Keskisuomalainen 6.8.2009). Tähän ajatukseen on helppo yhtyä.

Valtion hallinnon tasolla on koettu huolta lasten ja nuorten nykytilanteesta yleisemminkin. Kulttuuri- ja urheiluministeri Wallin toteaa lapsiin ja nuoriin panostuksen olevan välttämättömyys yhteiskunnan hyvinvoinnin jatkuvuuden ja kehityksen kannalta. Hallituksella on idealistisena tavoitteena luoda lapsi- ja nuorisoystävällisempi valtakunta. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011, Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus, OPM.) Jopa presidentti Halonen toi julki uuden vuoden puheessaan erityisen huolensa nuorisotyöttömyyden tilasta Suomessa (Halonen huolissaan nuorisotyöttömyydestä 2010).

1.1.1 Nuorten asennemuutos opiskelua ja työtä kohtaan

Tutkija Simo Tuppurainen esitteli Nuorissa on tulevaisuus -työseminaarissa tutkimustuloksia, jotka kertoivat mm. nuorten asennoitumisesta koulu- ja työelämään. Tuppuraisen mukaan nuoret eivät enää pidä jatkuvaa kouluttautumista edellytyksenä työelämässä pärjäämiselle, sillä edes se ei nykypäivänä näytä takaavan työtä. Työttömyyttä itsessään ei pidetä enää kovin stigmatisoivana, sillä työttömiä nuorten lähiympäristöstä löytyy todennäköisesti etsimättä. (Tuppurainen 2010.)

Sama todetaan myös Keskisuomalaisen pääkirjoituksessa 1.9.2009, eli on normaalia tehdä töitä pätkissä ja samassa tilanteessa olevia tuttavuuksia on lähiympäristössä. Työttömyys ei ole nuorten keskuudessa enää hävettävä asia vaan pikemminkin todennäköisyys. (Keskisuomalainen 1.9.2009.) Keskisuomalaisen pääkirjoitus referoi Suomen akatemian tekemää selvitystä nuorten asenteista työttömyyteen.

Akatemian tutkija Johanna Lähteenmäki suoritti kyselyn netissä ja kyselyyn vastasi reilut 700 alle 30-vuotiasta työtöntä nuorta. Kyselystä selvisi myös entistä positiivisempi suhtautuminen pimeään työhön, mikäli toisena vaihtoehtona on työttömyys. Suurin osa nuorista haluaa ansiotöihin mutta on joukko nuoria jotka tyytyvät osansa työttömänä, jos elintaso on muutoin kohtuullisella tasolla. (Työttömyys hävettää entistä harvempia nuoria 2010.)

Käytännön kokemus etsivän nuorisotyön asiakastyössä on samansuuntainen edellä mainittujen esimerkkien kanssa. Useat nuoret tuntuvat elävän hetkessä ajattelematta tai näkemättä tulevaisuuttaan. Tähtäin saattaa olla hyväpalkkainen työ, mutta sen tavoittamiseen ei haluta kouluttautua tai käyttää energiaa ja aikaa. Monille riittää toimeentulon saaminen sosiaali- yms. etuisuuksien kautta tarvitsematta tehdä mitään, kunhan muistaa sovituin väliajoin aktivoida työnhaun ja täyttää toimeentulotukihakemuksen. Kun tavoitteita ei aseta korkealle, ei tarvitse pettyäkään.

1.1.2 Nuorisolakiuudistus 1.1.2011

Uusi nuorisolaki astuu voimaan vuoden 2011 alusta. Lailla halutaan tehostaa nuoren varhaista tukemista ja parantaa mm. syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamista tietosuojaan olematta esteenä. Lakiin tulee säädös, joka mahdollistaa nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamisen etsivälle nuorisotyölle edellä mainitusta syystä, kun kyseessä on alle 25 -vuotias henkilö. Laki suosittaa etsivän nuorisotyön toteuttamista kunnissa ja antaa keinoja nuorten tavoittamiseksi nykyistä tehokkaammin. (Nuorisolaki 27.1.2006/72; Nuorisolain muutos: monialainen yhteistyö, etsivä nuorisotyö ja varhainen puuttuminen 2010)

7 c § (20.8.2010/693)

Tietojen luovuttaminen etsivää nuorisotyötä varten

Tietojen luovuttamisen edellytyksenä etsivää nuorisotyötä varten on nuoren suostumus, jollei tässä laissa tai muualla toisin säädetä.

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

1) opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;

2) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;

3) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen. (Nuorisolaki 27.1.2006/72.)

Toisin sanoen mm. oppilaitokset ja varusmiespalveluspaikat ovat velvoitetut lain voimaan tullessa luovuttamaan tiedot nuoresta, joka on esimerkiksi keskeyttänyt opintonsa/palveluksen tai ei ole ollut tavoitettavissa pitkään aikaan ja nuoresta on syntynyt huoli. Ilmoitusmahdollisuus kattaa myös muut kuin edellä mainitussa pykälässä luetellut nuorten kanssa toimivat tahot jos viranomainen kokonaisvaltaisesti arvioi nuoren olevan nopean tuen tarpeessa. (Nuorisolaki 27.1.2006/72.) Yhteystietojen luovuttaminen tapahtuu pääasiallisesti nuoren tai hänen huoltajansa suostumuksella. Lain hengen mukaista on jo etukäteen tiedottaa nuorelle tietojen luovuttamisen mahdollisuudesta tilanteen niin vaatiessa. Poikkeuksena ovat kuitenkin yllä olevan lainkohdan määrittelemät tilanteet, jolloin nuoresta voi ilmoittaa ilman erillistä suostumusta. (Nuorisolain muutos: monialainen yhteistyö, etsivä nuorisotyö ja varhainen puuttuminen 2010.)

Lakimuutokseen sisältyy säädös paikallisen monialaisen palvelu- ja ohjausverkoston luomisesta viranomaisyhteistyöllä. Verkoston tavoitteena olisi ”koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista, nuorten palvelujen saavutettavuudesta ja riittävydestä” sekä edistää ja tehostaa palvelusta toiseen siirtymistä mm. tietojen vaihdon sujuvuuteen panostamalla. Verkosto toimisi makrotasoisesti, ei yksittäisen nuoren asioihin liittyen. (Nuorisolain muutos: monialainen yhteistyö, etsivä nuorisotyö ja varhainen puuttuminen 2010)

Uusi laki ei siis velvoita kuntia etsivän nuorisotyön toteuttamiseen, vaan kunta voi harkita onko tarvetta olemassa. Toisaalta laki velvoittaa mm. oppilaitoksia ja varsinkin ilmoittamaan keskeyttäneistä nuorista etsivään nuorisotyöhön, mutta jollei sitä ole järjestetty, mihin tuen tarpeessa olevat nuoret silloin ohjautuvat? Vuoden 2011 jälkeen, kun hankerahoitus tältä osin päättyy, on mielenkiintoista seurata kuinka moni kunta katsoo enää tarvitsevansa etsivää nuorisotyötä ja missä laajuudessa. Tukea tarvitsevia nuoria varmasti edelleenkin löytyy ja nykyiset saadut tulokset toiminnan tavoitavuudesta ja tarpeesta puhuvat vahvasti jatkamisen puolesta.

1.2 Jyväskylän kaupungin Nuorten taidetyöpaja

Nuorten taidetyöpaja sai innoituksensa vastauksena vuosituhannen vaihteen nuorisotyöttömyyden kasvaviin lukuihin. Nuorisotyöttömyyden trendi oli tuolloin valtakunnallinen huoli ja viranomaiset tahoillaan miettivät keinoja trendin suunnan muuttamiseksi. Onnekkaiden sattumien ja oikeiden ihmisten yhteisistä ajatuksista hahmottui ajatus Nuorten Taidetyöpajasta. Draamapedagogiaopintoja päättävä Jorma Nieminen sai paikan yhtenä hankkeen konkreettisena toteuttajana. Aisapariksi Niemiselle vakiintui Panu Koskimies, jolla oli osaamista niin sosiaalipuolelta kuin kovien materiaalien työstöstä. Toiminnan laajentuessa yksilövalmentajaksi palkattiin artemoni Anu Lahtinen 2007. (Westman toim. 2007, 9-11.)

Vuoden 2008 syksyllä aloitti etsivä työpari toimintansa Taidetyöpajalla kun tehtävään palkattiin sosiaaliohjaaja Tanja Maunonen ja yhteisöpedagogi Piia Pakarinen. Edellä mainittujen lisäksi Taidetyöpajalla vierailee tuntiohjaajia, jotka ovat osaamisalueittensa parhaimmista jyväseudulla (Mts. 14). Nuorten taidetyöpaja on osa kaupungin työllisyyspalveluja.

Yleisesti ottaen työpajatoiminta on nuorille suunnattua työmarkkinatukiharjoittelua. Pajojen rahoituksesta huolehtivat yhdessä pääasiallisesti opetus- ja työllisyysministeriöt. Työpajoilla on tehtävänä mm. tukea nuorten elämänhallinnan taitoja sekä ennaltaehkäistä osaltaan syrjäytymistä. (Nuorisotyön kohteet ja rahoitus/nuorten työpajat 2010) Pajatoiminnan siemeniä iti jo 1980-luvun velvoitetöyllistämisen järjestelmässä silloisen työllisyysministeri Urpo Leppänen toimesta, joka liitti näkyvästi nuorten aktivoinnin puolesta. Työpajat loivat edellytyksiä positiivisille kokemuksille ja erilaisuuden sietämiselle virallisempien järjestelmien rinnalla. (Hassinen 2004, 10, 12 - 13.) Hedemäki (2010) toteaa että perinteiseen nuorisotyöhön nähden työpajatoiminta yhdistää onnistuneesti työhallinnon tavoitteita nuorisotyön menetelmiä hyödyntäen (Kylmäkoski, Pyökkänen & Viitanen (toim.) 2010, 231).

Työpajatoiminta itsessään ei ollut uutta, mutta taiteen ja yhteisöllisyyden valjastaminen olennaiseksi osaksi pajatoimintaa, oli valtakunnallisestikin uutuusarvoista sekä erilaista. Yhteistyötä tehtiin jo suunnitteluvaiheessa mm. Jyväskylän kaupungin työllisyyspalveluiden sekä kulttuurisen nuorisotyön kanssa. Pilotointi tapahtui 2001 vuoden kevään aikana Länsi-Suomen läänin ja Jyväskylän kaupungin rahoituksella ja jatkui 2001 syksyllä ESR -rahoituksella. (Westman toim. 2007, 10 - 11). Tällä hetkellä Taidetyöpaja näyttää vakiinnuttaneen paikkansa kaupungin nuorten palveluverkostossa ja toiminta on vakinaistettu.

Jyväskylän nuorten taidetyöpajan henkilökunta on ottanut asiakseen jatkuvasti pohtia uusia tapoja alueen nuorten hyvinvoinnin kohentamiseen ja sitä myöden toimintansa laajentamiseen lisätäkseen vaihtoehtoja nuorille. Erilaisia avustuksia haetaan aktiivisesti ja etsivän nuorisotyön rahoituksen saaminen on yksi näyte ajan hermolla pysymisestä ja halusta uudistaa palvelukenttää. Etsivä työparitoiminta hankerahoitus on luvattu OPM:n taholta jatkuvaksi ainakin 2011 vuoden loppuun saakka.

Kaikkiin edellä mainittuihin tietoihin nähden on hyvin perusteltua panostaa nuorten tilanteeseen työ- ja koulumarkkinoilla mutta yleisemminkin heidän hyvinvointiinsa tulee kiinnittää erityistä huomiota. Etsivä työparitoiminta on vasta käynnistymässä ja etsimässä muotoaan, mutta jo nyt selvää, että asiakkaita ja työtä tulee riittämään pitkälle tulevaisuuteen. Etsivä työparihanke on omalta osaltaan vahvana apuna nuorten yhteiskuntapudokkuuden ehkäisyssä.

On tärkeää myös tehdä tunnetuksi ja tutkia etsivä työparitoiminnan erilaisia malleja sekä toimintatapoja, jotta nuoret saisivat parhaan mahdollisen tuen hakiessaan väyliä opintoihin ja työelämään, sekä voidakseen kokonaisvaltaisesti paremmin. Kehitystehtäväni opinnäytetyöhöni kumpusi hankkeen väliraportoinnin tarpeesta, jonka halusin laajentaa varsinaista väliraporttia kattavammaksi opinnäytetyön muodossa. Uskon tämän opinnäytetyön olevan yksi keino tehdä nuorten asiaa ja tiilannetta näkyvämmäksi ja antavan keinoja tukea heitä eri elämäntilanteissa.

Eräs asiakasnuori, jonka kanssa työskentely oli jatkunut kuukausia, kärsi mm. vakavista paniikkioireista, masentuneisuudesta ja kroonisesta rahapulasta. Tästä syystä tapaamiset oli sovittu pääasiallisesti nuoren kotiin, koska kotoa uloslähteminen oli erittäin vaikeaa. Yhdellä tapaamiskerralla nuori vietiin sovittulle psykiatrianpoliklinikalle käynnilleen edistääksemme nuoren itsensä hoitamista ja kuntoutumista. Autossa nuori kiitti kyyditsemisestä ja totesi kiitollisena: ”Te ootte niin ihanan tukevia...”

2 OPETUSMINISTERIÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET ETSIVÄ TYÖPARITOIMINTAHANKKEESEEN (2008 – 2011)

Etsivä nuorisotyö, ts. etsivä työparitoiminta, tässä muodossaan on valtakunnallisesti uutta, joten tutkimustietoa ei aiheesta juuri ole olemassa. Yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena tuottaa tietoa etsivä työparitoiminnasta. Jaana Männikkö (2010) on Tampereen Ammattikorkeakoulussa tehnyt opinnäytetyön Etsivästä työstä Lempäälän kunnassa näkökulmanaan nuorten palveluverkon kehittäminen. Myös Järvenpään kaupunki on kehittänyt erityisesti nuorille suunnatun ohjauksen mallin, Ohjaamon, nuorten työpajan yhteyteen, jonka tarkoituksena on vastata kokonaisvaltaisesti nuorten peruskoulun jälkeisiin yksilöllisiin tarpeisiin ennaltaehkäisten koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymistä (Koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyneet nuoret ovat kalliita 2010).

Etsivien tehtävänä on tavoittaa nuoria ja auttaa heitä löytämään oikeat palvelut oikea-aikaisesti palvelu- ja viranomaisviidakosta. Erityisesti tukea halutaan kohdistaa sellaisiin nuoriin, joilla on riski syrjäytyä. Etsivän työparin toimenkuvaan on kirjattu myös työ- ja koulumaailman ulkopuolella olevien nuorten ohjaaminen työpajatoimintaan, mutta käytännön tasolla olennaisinta on olla turvallisenä ja luotettavana aikuiskontaktina nuoren elämässä. (Nuorisotyön kohteet ja rahoitus/Etsivä nuorisotyö 2010.) Hankkeen asettaja (OPM) on tarkoituksellisesti jättänyt toimeksiannon väljäksi, jotta vapaus alueelliseen, jopa työntekijäkohtaiseen, varioimiseen on olemassa. Yhtä ja ainoaa oikeaa tapaa tehdä konkreettisesti tätä työtä ei ole määritelty, jotta syntyisi monenlaisia variaatioita ja tapoja löytää, kohdata ja tukea nuoria. Tavoitteena on palvelujärjestelmän suuntaaminen varhaisen tuen toteuttamiseen ja parantaa nuorten julkisten palveluiden saamisen mahdollisuuksia. Tähän uskotaan päästävän mm. tehostamalla nuorten varhaista tukemista eri elämän osalualueilla. (Walldén 2010a.)

Hankkeen tarkoituksena on vastata haasteeseen, jonka on synnyttänyt nuorten ulkopuolisuus yhteiskunnan palvelukentästä. Tämän ulkopuolisuuden on katsottu olevan suuri riskitekijä nuorten syrjäytymisessä. (Kylmäkoski ym. 2010, 233.) Vuonna 2010 etsivän työparitoiminnan rahoitusta on lisätty ja näin ollen myös uusia työpareja on aloittamassa toimintaansa kuluvan vuoden aikana. Nuorten taidetyöpajalle rahoitusta lisättiin toisen työparin verran ja Jyväskylä kaupunki sai kolmannen työparin nuorisotoimeen sekä Korpilahden alueelle yhden työntekijän. Lisäksi Työvalmennussäätiö Tekevän etsivän nuorisotyön pari täydentää Jyväskylän tarjontaa yhdellä työparilla. Keski-Suomessa rahoituksen työparitoimintaan saivat lisäksi mm. Muurame, Hankasalmi, Jämsä, Kinnula ja Petäjävesi. Opetus- ja kulttuuriministeriön ylitarkastajan kertoman mukaan toiminta on tämä hetkisen rahoituksen avulla mahdollista laajentaa kattamaan n. 60 % Suomen kunnista (Walldén 2010a).

2.1 Etsivä nuorisotyö OPM:n hankkeessa vs. perinteinen etsivä nuorisotyö

Yhteistä molemmilla etsivän työn menetelmillä on käsitys nuoresta ja hänen voimavaroistaan. Usein nuorella itsellään ei ole uskoa omaan kykyihinsä vaikka työntekijä näkee nuorella potentiaalia elämäntilanteensa kohentamiseen (Hjort 1995, 15). Työntekijällä on tärkeä rooli saattaa esiin nuoren voimavaroja ja valaa uskoa asioiden selkiintymiseen. Yhteisiä tekijöitä on myös vapaaehtoisuus ja luottamuksellisuus asiakassuhteissa. Kummassakaan etsivän työn otteessa ei ole käytössä ns. kontrollivelvoitteita tai pakotteita, joita usein esim. työvoimahallinnossa tai sosiaali-toimessa on käytössä.

Asiakkaina molemmissa työotteissa on nuoria laidasta laitaan haasteellisista yksilöistä tavallisiin nuoriin, iältään etsivän työparihankkeen nuoret ovat kuitenkin laajemmalla skaalalla, koska hanke paneutuu alle 29-vuotiaisiin. Perinteinen etsivä nuorisotyö tapaa kaduilla ja puistoissa kokoontuvia nuoria, jotka ovat usein peruskoululaisia, toisin sanoen valtaosaltaan alaikäisiä. Asiakaskunta on usein yhtenevä ja molempia tapoja selvästi tarvitaan.

Parhaimmillaan nämä kaksi työmuotoa tukevat toisiaan esim. tilanteessa, jossa nuori on ollut tavoittamattomissa, kadulla konkreettisesti nuorten keskuudessa enemmän aikaa viettävät työntekijät viestittävät nähneensä nuoren ja päinvastoin tietoa tarvittaessa vaihdellaan puolin ja toisin.

Hjort (1995, 53) on listannut perinteiselle kentällä tapahtuvalle etsivälle työlle tehtäviksi mm. nuorten kannustamisen, ennaltaehkäisevyyden, ihmiskäsityksen posititiivisuuden ja muutosmahdollisuuteen uskomisen. Nämä kaikki on allekirjoitettavissa myös etsivässä työparihankkeessa. Huhtajärven (2007, 448) mukaan suhde nuoreen syntyy luottamukselliseksi vastavuoroisessa kanssakäymisessä ja hän vertaa suhdetta ystävyyssuhteeseen. Ystävyystyminen kuvanee kadulla tehtävää etsivää työtä paremmin kuin etsivätyöparihankkeen tapaa kohdata nuori. Luottamuksellinen suhde nuoren ja työntekijän välillä on varmasti mahdollinen vaikka ollaan selkeästi ammattiauttajan roolissa niin toimisto-olosuhteissa kuin kadullakin. Olennaista on olla hyvänä aikuisen mallina (Hjort 1995, 79). Erilaiset työtoteet ovat ehdoton rikkaus, eikä ole tarvetta lähteä niitä arvottamaan paremmuusjärjestykseen.

Etsivän työparihankkeen tekemä etsivä nuorisotyö on ammatillista toimintaa tavoitteenaan nuorten kokonaisvaltainen tukeminen. Työpari liikkuu siellä missä nuoretkin ovat, mutta pääsääntöisesti jalkautuminen tapahtuu arkisin virka-aikaan ja suunnitellusti. Perinteinen nuorten pariin jalkautuva etsivä nuorisotyö on etsivä työparihankkeessa tapahtuvaa työtä vapaamuotoisempaa ja ei välttämättä niin suunniteltua. Perinteinen etsivä nuorisotyö on yhtäläillä ammatillista toimintaa. Sen mielletään tapahtuvan siellä missä nuoriso viettää aikaansa, eli esim. nuorisotiloilla, ostoskeskuksilla, kaduilla ja puistoissa, usein ilta ja yöaikaan, myös viikonloppuisin. Jalkautuminen nuorten keskuuteen onkin olennainen, ehkä olennaisin työmuoto perinteisessä etsivässä työssä. Toimintaympäristö perinteisessä etsivässä työssä on usein kohdennetusti jokin tietty maantieteellinen alue esim. kaupunginosa tai ns. työalue voi määrittyä kohderyhmän ikäjakauman tai joskus keskitetysti jopa tietyn marginaaliryhmän mukaan (Huhtajärvi 2007, 4, 448 – 449).

Tässä opinnäytetyössäni jatkossa puhuessani etsivästä nuorisotyöstä tarkoitan termillä OPM:n rahoittaman hankkeen etsivän työparitoiminnan tekemää etsivää nuorisotyötä. Koska asiakkaina etsivässä työssä ovat nuoret, yhteiskunnan silmissä syrjäytymisvaarassa olevat, on perusteltua seuraavaksi paneutua sekä käsitteeseen nuoruus että syrjäytyminen.

2.2 Käsitteiden kuvaus

Nuoruus, sen ajankohta ihmisen elämänkaaressa, on häilyvärajainen riippuen siitä, kuka tai mikä sitä määrittää. Myös syrjäytyneisyyttä on mahdollista määrittää useasta eri näkökulmasta. Koska OPM:n etsivä työparitoiminnan kohderyhmäksi ovat määritelty syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, on perusteltua avata kumpaakin termiä hieman tarkemmin.

2.2.1 Nuoruuden määritelmät

Käsite nuoruus näyttäytyy suomalaisessa yhteiskunnassa, sen eri hallintokunnissa ja toiminnoissa usealla tavalla. Kun puhutaan kunnallisesta nuorisotyöstä, kattaa se pääasiallisesti 13 - 18 -vuotiaat nuoret, mutta nuorisotyölaki toisaalta kaikki alle 29 -vuotiaat. Työvoimahallinnon työmarkkinatukeen on oikeutettuja 17 – 24 -vuotiaat oppivelvollisuuden päättyessä 17 -vuotiaana. Täysi-ikäisyys alkaa 18 vuotta täytettyä. Toisaalta yritysmaailma säätelee alle 21 -vuotiaille eri säädöksiä esimerkiksi riisteilyille ja ravintoloihin pääsyn suhteen. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa kuitenkin viisitoistavuotiaana ja kirjastotkin määrittelevät osastojoollaan lapsiksi alle 15-vuotiaat. (Virtanen & Hautaluoma 2007, 21.) On tärkeää muistaa nuorista puhuessa määritellä mikä ikäryhmä on todellisuudessa keskustelun keskiössä.

Etsivässä työparitoiminnassa nuoruuden ja samalla asiakaskunnan määritelmä on nuorisotyölain mukainen, eli alle 29-vuotiaat ovat niitä, joita etsitään ja pyritään kokonaisvaltaisesti tukemaan (Virtanen ym. 2007, 21). Käsitettä etsivä ”nuorisotyö” on kuitenkin aiheellisesti kritisoitu etenkin asiakkaiden suunnalta, sillä moni kolmeakymmentä lähestyvä henkilö ei enää miellä itseään nuorisotyön piiriin kuuluvaksi. Tämä voi osaltaan vähentää myös yhteydenottoja etsivän työparin suuntaan ja tuki, joka olisi saatavilla, voi jäädä saamatta.

2.2.2 Syrjäytyneisyyden määritelmät

Nuorten syrjäytyminen näyttää linkittyvän tiiviisti koulutukselliseen ja sitä kautta työmarkkinoilta syrjäytymiseen. Nuori, joka on jäänyt ilman koulupaikkaa tai koulu on keskeytynyt jostain syystä, on suuressa vaarassa pudota taloudellisesti ja sosiaalisesti. Varhainen puuttuminen eri toimijoiden yhteistyöllä on avaintekijä syrjäytymisen ehkäisyssä. Avoin, ennakkoluuloton vuorovaikutus ja uudenlaisten oppimisympäristöjen kehittäminen ja luominen ovat hyviä keinoja syrjäytymisen ehkäisyssä. (Jylhä 2007, 31.)

Tutkija Simo Tuppurainen määritteli Nuorissa on tulevaisuus –seminaarissa syrjäytymisen viisiulotteisena: normatiivisena, vallankäytöllisenä, sosiaalisena, työmarkkinallisena ja koulutuksellisenä. Syrjäytymisen ei tarvitse olla kokonaisvaltaista vaan sitä voi olla yhdellä tai useammalla edellä mainitulla osa-alueella. Nuoret eivät välttämättä koe syrjäytymistä yksilöllisenä vaan pikemminkin rakenteellisenä eikä esim. työelämästä syrjäytyminen tarkoita automaattisesti sosiaalista syrjäytymistä. (Tuppurainen 2010.) Ns. Norjan mallin mukaan ulkopuolisuudella on kuusi ulottuvuutta: sosiaalinen, koulutuksellinen, työelämällinen, taloudellinen, oikeudellinen ja/tai terveydellinen (Walldén 2009). Puhuttaessa syrjäytymisestä onkin hyvä määritellä se, kun syrjäydytään, niin mistä todellisuudessa syrjäydytään (Raunio 2006, 12).

Raunio (2006, 5-6, 9) määrittää syrjäytymisen yhteiskunnan normaalisuudesta si-
vuun joutumisena tai toisin sanoen ” yksilöä yhteiskuntaan yhdistävien siteiden
heikkoudeksi”. Kyseenalaiseksi voidaan asettaa yhteiskunnan määrittelevyys syrjäy-
tyneisyyden olevan pääsääntöisesti negatiivinen asia. On mahdollista, että valtavä-
estön silmissä syrjäytynyt on tehnyt tietoisin valinnan elämäntavallaan, eikä koe
olevansa syrjäytynyt. Tätäkin valintaa on kunnioitettava. Näkisin että kuitenkin val-
taosa syrjäytymisuhan alla olevista ovat halukkaita voimavarojensa mukaan toimia
osana yhteiskuntaa ja ennen kaikkea he haluavat mielekkyyttä arkeensa.

Puhuttaessa syrjäytymisestä asiaa käsitellään pääasiallisesti yhteiskunnallisesta nä-
kökulmasta, ei niinkään yksilön. Normatiivisessa mallissa ajatellaan kaikkien yksilöi-
den tarvetta sekä halua olla jäsenenä normaalin yhteiskunnan toiminnoissa. Tässä
ajattelutavassa syrjäytymistä ei pidetä omana valintana vaan se velvoittaa jäsenen-
sä yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Ansiotyö mielletään yksilön hyvinvoinnin pe-
ruskiveksi ja syrjäytymisen vastakohtaksi. (Raunio 2006, 10 - 11, 13.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Kehittämistyön tavoite ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tavoitteena on

- **kuvata Jyväskylän Nuorten taidetyöpajan etsivä työparitoiminnan mal-
li** laajennetun väliraportin kautta ajanjaksolta syksy 2009 – kevät 2010
- **tuoda esiin ja arvioida etsivän työn onnistumisia, kehittymistä ja haas-
teita** niin yksilö- kuin yhteistyötasolla
- **tehdä näkyväksi etsivän työn tarpeellisuus** Jyväskylän nuorten palvelu-
kentässä
- **tuottaa tietoa etsivä työparitoiminnasta**

Jyväskylän nuorten taidetyöpajan etsivä työparitoiminta on asiakaslähtöistä, yksilön vahvuudet ja kokonaisvaltaisen elämäntilanteen huomioon ottavaa. Etsivän nuorisotyön holistinen luonne on perusteltua sillä, asiakkaalla on usein monta päällekkäistä haastetta samanaikaisesti ratkaistavanaan. Vancen (2006) kehittämä sosiodynaaminen ohjaus on ajatusmaailmaltaan hyvinkin lähellä Taidetyöpajan etsivän työn pyrkimystä toteuttaa nuorten auttamista, jo menetelmän nimessä korostuu sosiaalisen kontekstin tärkeys osana auttamistyötä. Tavoitteena on nuoren elämäntilanteen parantaminen niin pienessä kuin suuressakin mittakaavassa.

Voimaantuminen (empowerment) ja voimaannuttamisen tukeminen on merkittävä osa nuoren kanssa tehtävää työtä. Siitonen (1999) toteaa voimaantumisen olevan sosiaalisen ja ennen kaikkea henkilökohtaisen prosessin, joka kumpuaa ihmisestä itsestään. Voimaantumisteoriasta voi em. tutkijan mukaan hyötyä esim. työttömänä pitkään olleet ja syrjäytyneet yhtäläillä kuin eri alojen työntekijätkin. (Siitonen 1999, 118, 186.) Omassa työssäni ja tutkimukseni keskiössä ovat syrjäytymisuhassa olevat nuoret, joilla ei ole työ- tai opiskelupaikkaa, joten teoria sopii kohderyhmään nähdessä hyvin.

Sosiodynaaminen ohjaus sekä voimaannuttaminen ja ratkaisukeskeisyys korostuvat Nuorten taidetyöpajan etsivien tavassa tukea nuorta. Kun nuori on ns. pattitilanteessa asioidensa kanssa, usein on kannattavaa tehdä jotain entuudestaan poikkeavaa ja kokeilla jotain uutta lähestymistapaa hänen ongelmiinsa (Vance 2006, 23). Parhaimmillaan se tuottaa uudenlaisia toiminta- ja ratkaisutapoja tilanteeseen, joka on koettu pahimmillaan kestäättömäksi. Vance korostaa yksilön eteenpäin tukemisessa hänen voimavarojaan ja vahvuuksiaan kehittämällä, keskittymättä puutteisiin (Mts. 27). Tämä keskittyminen mahdollisuuksiin ja vahvuuksiin ongelmien alle jäämisen sijaan, katse korostuneesti tulevaisuudessa menneisyyden sijaan, on hengeltään myös ratkaisukeskeisyyttä ja osa toimintakulttuuria, jota taidetyöpajan etsivä nuorisotyö painottaa.

Asiakkaan tukemisen holistisuus painottuu Vancenkin (2006) ajatuksissa sosiodynaamisen ohjauksen määrittelyssä. Ajattelun samansuuntaisuus asiakkaan auttamisessa parhaisiin mahdollisiin ratkaisuihin luottamuksellisesti voimavaroja tukien mm. dialogisuutta hyödyntäen, on olennainen osa niin etsivää nuorisotyötä kuin sosiodynaamista ohjausta. Juha Siitonen (1999) on väitellyt voimaantumisteoriasta, jonka pääajatuksiset täydentävät hyvin edellä mainittujen teorioiden ajatuksia ja ne sopivat hyvin etsivän nuorisotyön asiakastyöhön.

Etsivä työparihanke Jyväskylän Taidetyöpajalla on ennakkoon luvatus hankerahoituksen puitteissa puolimatassa, joten väliraportoinnille on tilausta. Toiminta on hyvin päässyt käynnistymään, mutta toisaalta on vielä aikaa kehittää sitä edelleen hankkeena. Kunnianhimoisen tavoitteena on pitkällä tähtäimellä juurruttaa etsivä nuorisotyö tässä muodossaan osaksi kaupungin nuorille suunnattua palvelukenttää. Otin haasteekseni tehdä toiminnan väliraportin totuttua laajemmasta näkökulmasta ottaen huomioon työhön vaikuttavat taustatekijät ja pohtia mm. syy-seuraussuhteita yhteiskunnallisellakin tasolla.

Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on laadullinen toimintatutkimuksellisia, kehittävän työntutkimuksen ja osallistuvan havainnoinnin elementtejä hyödyntävä. Kun tutkittavasta ilmiöstä ei ole olemassa teoretietoa ja tavoitteena on saada ilmiöstä syvällisempää näkemystä, on laadullinen ote perusteltu. Osallistuva havainnointi on hyvä menetelmä, kun tutkija osallistuu toimintaan ja on osallisena tutkimuskentässä. (Kananen 2008, 32, 68; Kananen 2009, 17, 25.) Aiheen lähestymistapa on abduktiivinen käytännön ja teorian käydessä vuoropuhelua keskenään (Kananen 2009, 21). Tutkija on osallisena työn arjessa kehittäjän roolissa oman työnsä ohella.

3.2 Sosiodynaaminen ohjaus

Siteeratakseni Vancea (2006,11): ”...tärkein lahja, jonka ihminen voi toiselle antaa on läsnäolon lahja.” Toisin sanoen ohjaajan on osattava pitää itsensä inhimillisesti läsnä samanarvoisena kuin asiakkaansakin, vaikka roolit olisivat auttajan ja autettavan. Asiakkaan on koettava olevansa dialogissa ohjaajan kanssa, jonka tavoitteena on asiakkaan tilanteen selkeyttäminen ja parantaminen. Ohjaajan on tiedostettava, että ei perinteisessä mielessä ala ”parantamaan” asiakasta, vaan auttaa häntä itseään löytämään ja hyödyntämään mahdollisuuksiaan. Ohjaajan asenne ohjattavaa ja ohjaustilannetta kohtaan on myös tärkeä, ellei jopa tärkein tekijä ohjauksen onnistumiselle. (Vance 2006, 20, 28.)

Ollakseen hyvää ohjauksen tulisi mm. vähentää pahoinvointia, epäinhimillisyyttä ja lisätä asiakkaan arvostusta itseensä. Sen pitäisi olla luottamuksellista sekä antaa turvallisuutta siten, että asiakas tulee tuetuksi kohti haluamaansa tavoitetta. Hyvä ohjaus sisältää myös asiakkaan vastuuttamista oman elämänsä haltuunottoon. (Vance 2006, 21.) Työntekijän osa on vahvistaa asiakkaan toimintakykyä ja auttaa asiakasta itse löytämään keinoja tilanteensa parantamiseen. (Onnismaa 2007, 27).

Nuorten tilanteet vaihtelevat paljon, mutta yhteisenä nimittäjänä asiakkailla on usein pitkittynyt työttömyys, arkirutiinien puute ja yhä enenevässä määrin päihteiden käyttö ja mielenterveyden ongelmat. Nämä tekijät voivat aiheuttaa vaaran syrjäytyä ellei alkaneeseen kierteseen saada aikaan interventiota. Tämän päivän yhteiskunta odottaa jäseniltään yhä enemmän eri mahdollisuuksien hallitsemista eikä valintoja tehdä enää vain keskitetysti nuoruudessa, vaan ura- ja elämänsuunnittelua tapahtuu enenevästi elinkaaren kaikissa vaiheissa (Onnismaa 2007, 15). Kun valintoja on tekemässä epävarma nuori, on aikuisen tuki olennaisen tärkeää.

Onnismaa (2007) kirjoittaa ohjaus- ja neuvontatyöstä keskittyen aikuisten työn- ja uraohjaukseen. Elinikäinen oppiminen korostuu hänen näkemyksissään. Yhteiskunnan ja ennen kaikkea yksilön itsetunnon kannalta ei ole yhdentekevää kuinka uravalinta, onnistuu vaan päinvastoin. Onnismaa väittää, että onnistunut uravalinta suojaa elämän muilta kolhulta, kun työura on vähintäänkin tyydyttävä. (Onnismaa 2007, 13, 63.)

Etsivän nuorisotyön näkökulmasta nuorten ja nuorten aikuisten oman alan ja uravalinnan löytämisen tukeminen on olennaisen tärkeää, vaikka he ovatkin usein työuransa alussa. Etsivän työn tekijät käyttävät työssään kaikkia edellä mainittuja työotteita riippuen kulloisestakin työtehtävästään ja asiakastilanteesta. Usein rooli ei ole kovin selvärajainen, vaan etsivä siirtyy tilanteen mukaan sujuvasti roolista toiseen jopa yhden asiakastapaamisen sisällä, jos siitä koetaan olevan ko. tapaamisessa hyötyä asiakkaan tilanteen eteenpäin viemisessä.

Ohjauksen tavoitteena on auttaa asiakasta selventämään omaa tilannettaan ja löytämään omia voimavaroja tilanteensa tutkimisessa. Ohjauskeskustelua ei voi suunnitella etukäteen kohta kohdalta, koska kyseessä on vuorovaikutustilanne joka ennen kaikkea ohjautuu asiakkaan nostamien asioiden pohdintaan. Sosiodynaaminen, asiakaslähtöinen ohjaus alleviivaa spontaaniutta ja kekseliäisyyttä merkittävänä piirteinä osana ohjausta. (Onnismaa 2007, 29; Vance 2006, 19, 62.)

Jotta työntekijä pystyy ymmärtämään asiakkaan tilannetta sekä toimintaa, ovat tarkentaminen, kysyminen ja selventäminen olennaisia ohjauskeskustelussa. Pikaiset johtopäätökset ja asiakkaan ongelmien tietäminen ikään kuin ennalta, ehkäisee vuorovaikutuksen onnistumista. Kysyminen ja tarkentaminen antavat asiakkaalle kokemuksen siitä, että hänen tilanteensa kiinnostaa työntekijää.

On ammattitaitoa vaativaa keskustelun ohjaaminen tavoitteiden suuntaiseksi ja ohjaajan on tiedostettava roolinsa. Keskusteluissa voi nousta useita teemoja, joihin kannattaisi paneutua ja ohjaajan yhtenä tehtävänä on ikään kuin jakaa aikaa, priorisoida ja palata tiettyihin asioihin ohjauksen myöhemmissä vaiheissa. (Onnismaa 2007, 30,31.)

Ohjauksella on mahdollista tukea ja voimaannuttaa asiakkaita mm. positiivisen palautteen kautta. Asiakkaat eivät välttämättä itse havaitse vahvuuksiaan tai eivät pidä niitä arvossa. (Onnismaa 2007, 31.) Tämä näkyy päivittäin etsivän nuorisotyön asiakkaissa mm. omien vikojen ja huonojen ominaisuuksien esiin tuomisena. Etsivän työn ohjaajien tehtävänä on auttaa kääntämään vaikeudet voitoksi keskittyen positiiviseen yhdessä nuoren ja hänen mahdollisen verkostonsa kanssa.

Kun nuoren ja työntekijän välille on syntynyt luottamussuhde, kyseenlaistavan ja kriittisenkin työotteen käyttöönotto onnistuu luontevammin (Mts. 31), sillä myös näille on usein käyttöä. Tarkoituksena ei ole käsitellä asioita 'silkkihansikkain', vaan hankalalta tuntuvat, jopa kiusalliset asiat nostetaan keskusteluun, jos niillä koetaan olevan vaikutusta nuoren vointiin ja itsensä hoitoon. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on poistaa tai madaltaa yhdessä nuoren kanssa esteitä ja auttaa näkemään avoimia ovia.

Ohjaajan tärkeimpiä välineitä ovat kieli ja laajemmin ylipäätään viestintä. (Onnismaa 2007, 49.) Sosiodynaaminen ohjaus korostaa myös verbaliikan tärkeyttä ohjaustyössä, sillä elämme ja olemmehan jatkuvassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toistemme kanssa huolimatta valta- tms. suhteista. Juuri kielelliset (ts. mentaaliset) työkalut ovat olennainen osa ohjausprosessin etenemistä sekä onnistumista. (Vance 2006, 22.)

Nuorten kanssa toimiessa huumorin käyttö on havaittu etsivässä työssäkin olevan hyvä työväline, vaikka tilanteet ovat usein vakavia. Kielenkäytön moninaisuus, tosikkomaisuuden kaihtaminen ja jopa ironian hyödyntäminen ovat omiaan viemään ohjaustilannetta, ja ennen kaikkea nuorta, eteenpäin (Vance 2006, 24 - 25). Ohjaajalla on tietenkin vastuu siitä, milloin ja minkälaista huumoria on asiallista käyttää. Huumorin keinoin on mahdollista saada nuoresta esiin vahvuuksia, joiden pohjalta hän voi ryhtyä edistämään hyvinvointiaan. Joskus tapaamisen tavoitteena saattaa työntekijällä yksinkertaisesti olla nuoren hymyilemään saaminen ja sitä kautta elämän solmujen aukeaminen. Huumori ja positiivisuus ovat vahvuuksia sekä työkaluja, joita saa ja on jopa suotavaa käyttää etsivässä nuorisotyössä.

Keskustelun edetessä on työntekijän hyvä koota jo juteltuja asioita yhteen. Samalla ohjattava asiakas kuulee työntekijän näkemyksen hänen tilanteestaan ja voi tarvittaessa tarkentaa tai jopa korjata työntekijän tulkintoja. Ohjaaja ei varsinaisesti tee omia päätelmiään vaan tavoitteena on tiivistää keskustelu kertomalla kuinka hän on käsittänyt asiakkaan tilanteen. Ohjaus on hedelmällisimmillään dialogia, jonka seurauksena syntyy jotain uutta yhdessä ajattelemisen tuloksena. (Onnismaa 2007, 33, 44.)

Yleisesti ajatellaan, että opiskelu ja työ ovat olennaisia yksilön hyvinvoinnille ja tyydyttävälle elämälle. Tällöin korostuu yhteisöllinen ajattelumalli, jossa yksilö tavallaan antaa oman työpanoksensa yhteisön hyväksi ja lunastaa näin paikkansa yhteisön täysvaltaisena jäsenenä. (Onnismaa 2007, 81.) Yksilölle on tärkeää myös ns. sosiaalinen pääoma, joka käsittää kaiken sen, millä hänen hyvinvointiaan, arvokkuuttaan yksilönä, perheenjäsenenä ja yhteisön jäsenenä tuetaan (Vance 2006, 24).

3.2 Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys sekä voimaantuminen

Ratkaisukeskeinen työote on koettu luontevana etsivässä työssä etenkin siitä näkökulmasta, että jokaisesta nuoresta löytyy ominaisuus josta voidaan lähteä vahvistamaan vaihe vaiheelta nuorta. Usko siihen, että positiivinen palaute pienissä asioissa voi kantaa nuorta kohti suurempien haasteiden kohtaamista, on kantavana etsivässä työssä. Tämä prosessi voidaan tulkita myös voimaannuttamiseksi. Voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen on luonteeltaan parhaimmillaan kausaalista, eli eri prosessit ovat suhteessa toisiinsa ja voivat voimaannuttaa prosessista toiseen (Siitonen 1999, 118). Yhden asian onnistunut hoitaminen voi valaa yleisemmin uskoa nuorelle omiin mahdollisuuksiin. Tavoitteena on nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisääminen joka on myös voimaantumisteoriassa olennaista. Siinä yksilön uskotaan olevan itselleen päämääriä asettava, aktiivinen oman elämänsä toimija, joka toimii sosiaalisessa kontekstissa subjektiiviseen hyvinvointiin tähdäten (Mts. 118, 161 - 162). Usko yksilön omiin kykyihin ja asiantuntijuuteen elämässään korostuu myös ratkaisukeskeisessä ajattelutavassa.

Ongelmia lähdetään ratkomaan miettien konkreettisia keinoja elämäntilanteen parantamiseen jäämättä märehdimään ainoastaan ongelmia. On tietenkin selvää että esim. päihde- tai mielenterveysasiakkaiden kanssa työskennellessä on hoidettava myös näitä asioita puuttuen oireiden aiheuttajaan. Tosin, etsivä nuorisotyö itsessään ei ole varsinaisesti kumpaakaan edellä mainittua, vaikkakin on sovitusti hyvänä tukena mm. laitoshoidosta kotiutuvalle nuorelle. Tarvittaessa varsinainen hoitosuhde on jossain muualla ja etsivä nuorisotyö täydentää osaltaan nuoren hyvinvoinnin edistämistä omilla keinoillaan.

Furman ja Ahola ovat todenneet että on helpompaa oppia viisi hyvää kuin päästä eroon yhdestä pahasta (Furman & Ahola 1999, 15). Toisin sanoen vahvistamalla nuoren hyviä puolia on mahdollista päästä pidemmälle kuin keskittymällä kitkemään yhtä huonoa ominaisuutta. Ihmisen käyttäytymisen on huomattu muuttuvan pikemmin palkitsemisen kuin rankaisemisen kautta (Mts. 15).

Haasteena on löytää yhdessä nuoren kanssa juuri ne kehittämisen ja palkitsemisen kohteet, joihin hän itsekin on valmis sitoutumaan. Viranomaisena on helppo sanella mihin muutosta tarvittaisiin, jotta nuoren elämänlaatu paranisi, mutta jolleivät ne puhuttele nuorta itseään, muutoshalu ei todennäköisesti juurru. Kun tavoitteet ja muutoskohteet sanelee joku toinen kuin henkilö itse, on niihin vaikea sitoutua (Mts. 16-17).

Myös voimaantumisteoria korostaa yksilön omaa aktiivisuutta tavoitteiden asettajana oman elämänsä kohentamisessa huomioiden kuitenkin esim. olosuhteiden asettamat vaatimukset ja rajoitteet (Siitonen 1999,118). On siis tärkeää saada nuorelle sisäinen motivaatio asioidensa hoitamiseen ja oman elämänsä eteenpäin viemiseen. Etsivän työn ohjaajien rooli on toimia tukijoina ja voimaantumisen mahdollistajina vaikka Siltasen (Mts. 118) sanoin ” toinen ihminen ei voi antaa voimaa toiselle eikä yksipuolisesti päättää voimaantumisesta”.

Ratkaisukeskeisyydessä korostuvat pienet askeleet ja välitavoitteet. Olennaista on tiedostaa että ihmiset muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Heillä on kyvyt oman elämänsä suunnan kääntämiseen sekä tieto siitä, mikä on heille milloinkin hyväksi ja myös valta omien asioidensa eteenpäin viemisessä. Yksi ratkaisukeskeisyyden perusolettamus on että vaikka ongelmat ovat monimutkaisia, ratkaisujen ei tarvitse olla sitä. (Nordling 2010.)

Ehdoton vahvuus ratkaisukeskeisessä työotteessa on mahdollisuus työskentelyn ja muutostyön nopeaan aloittamiseen. Näkökulma ongelmienratkaisuun on käytännönläheinen ja tavoitteet jaettu pienempiin osatavoitteisiin suuntautuen tulevaisuuteen. Tämä helpottaa myös takapakkeihin reagoimista, sillä mahdollisia virheitä on helpompi ryhtyä korjaamaan kun edistymisenkin on jaettu pieniin askeliin. Kun tavoitteet on asetettu riittävän konkreettiseksi, mutta myös kiinnostaviksi, asiakkaan on helpompi niihin sitoutua ja havaita myös edistymisensä. (Nordling 2010.)

Voimaantumista on vaikea, ellei jopa mahdotonta mitata, koska kyseessä on ihmisen ominaisuuksien vahvistaminen. Yksilön konkreettiset teot voimaantumisen seurauksena todentavat vaikuttavuutta, mutta niitäkin on hankala tieteellisesti kohdentaa tapahtuneen juuri voimaantumisen tuloksena. (Siitonen 1999, 169.) Olennaista etsivässä työssä on mielestäni nuoren, edes yhden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn paraneminen, olipa se mitattavissa tai ei.

4 ETSIVÄN TYÖPARITOIMINNAN TOIMINTAMALLI JYVÄSKYLÄN NUORTEN TAIDETYÖPAJALLA

Etsivä työpari aloitti Nuorten taidetyöpajalla työskentelynsä vuoden 2008 syksyllä. Taidetyöpaja antoi työparille suhteellisen vapaat kädet lähteä ideoimaan ja toteuttamaan opetusministeriön taholtakin varsin väljästi määriteltyä tehtävänsä. Täysin selvää oli kohderyhmän ikä (alle 29-vuotiaat) sekä tarkoitus tavoittaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria. Taidetyöpajan etsivä työpari työskentelee pääsääntöisesti virka-aikaan klo: 8.00 – 16.00. Käytännössä nuorten kanssa tapaamiset ja kontaktit keskittyvät iltapäivään ja aamupäivisin on usein viranomais- ja verkostotapaamisia, sekä aikaa suunnitella ja kehittää sekä omaa, että nuorten taidetyöpajan toimintaa koko työryhmän voimalla. Etsivä työpari osallistuu aktiivisesti mahdollisuuksien mukaan taidetyöpajan arkeen ja tapahtumiin. Vanhempainiltoihin ja vastaaviin iltatilaisuuksiin etsivä työpari lähtee sovitusti virka-ajan ulkopuolellakin.

4.1 Työparityöskentelyn viisaus

Poika soittaa psykiatrisesta sairaalasta. Hän sanoo, että kantaa kauraa minulle siitä, että olen hänet ohjannut mielenterveystoimistoon ja hän joutui hoitoon. Hän sanoo, että minun sietää varoa, kun hän vapautuu. Kuuntelen häntä ja pyydän keskustelemaan asiasta lääkärin kanssa, miksi on joutunut sinne. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 32.)

Jo hankkeen nimi kertoo työotteesta, jota taidetyöpajan etsivät toteuttavat, eli toimivat työparina. Työparityöskentelyn viisaus on havaittu käytännössä monella eri tasolla. Työn ajoittainen hektisyys on helpompaa sietää ja toisaalta uuden kehittäminen sekä ideointi antoisampana yhdessä toisen ammattilaisen kanssa, kun asioiden peilaaminen on välitöntä. Myös asiakastilanteiden purku heti tilanteiden jälkeen vähentää henkistä kuormitusta ja näin työn rajaaminen työaikasidonnaiseksi helpottuu.

Nuorten taidetyöpajan etsivä työ ulottuu sovitusti myös asiakkaiden koteihin. Etsivät ovat kokeneet sen luontevaksi osaksi työtään ja muutenkin jalkautuminen sinne missä nuori itse on, tehostaa työn onnistuneisuutta. Tapaamiset on mahdollista järjestää tarvittaessa vaikka nuoren lähikahvilassa tai puistossa. On tilanteita jolloin nuori ei pääse liikkumaan kotoaan ja hoitamaan asioitaan joko taloudellisen tai henkisen tilanteensa takia, tällöin etsivätyö ulottuu konkreettisesti nuoren kotiin ja on erittäin tukevaa. Eräs nuori kertoi hänen luonaan käyvän säännöllisesti vain ko. etsivät ja pizzataksi. Kotikäynneille ei koskaan mennä yksin vaikka asiakasnuori olisikin tuttu. Tämä siksi, että koskaan ei voi tietää kuka nuoren luona on käymässä tai ilmestyy käynnin aikana, eli työturvallisuus korostuu tässä kohtaa.

Asiakaskunta on osaltaan marginaaliryhmistä koostuvaa ja se voi tuoda asiakastilanteisiin omat haasteensa mm. työturvallisuuden näkökulmasta. Nuorella saattaa olla takanaan useita yrityksiä ja tapaamisia eri viranomaisten kanssa ja etsivä nuorisotyö voi olla ns. viimeinen oljenkorsi. Impulssikontrolli on asiakkaalla joskus alhainen ja pettymyksen tullessa eteen esimerkiksi harjoittelupaikan peruuntuessa tai toimeentulon viivästyksen muodossa saattaa ensimmäisenä käsiin osuva esine lentää kohti työntekijää.

Kun tilanteessa on yhden työntekijän sijaan kaksi, on mahdollisuudet rauhoittaa tilanne tai hakea apua helpompaa. Lisäksi kahdet korvat ja silmät näkevät sekä kuulevat tehokkaammin kuin yhdet. Varsinaisia ”omia” asiakkaita ei ole tarkoituksellisesti nimetty, vaan pyrkimys on siihen että molemmat etsivät tuntevat jokaisen asiakkaan pääpiirteittäin ja pystyvät hoitamaan tarvittaessa jokaisen etsivän työn asiakkaan asioita.

4.1.1 Jalkautumisen mahdollisuus ja välttämättömyys

Kuten edellä on jo kerrottu, nuorten kunto tai muut elämäntilanteet vaikuttavat heidän kykyynsä sekä mahdollisuuksiinsa hoitaa itseään ja asioitaan. Tästä syystä Taidetyöpajan etsivät ovat alusta saakka halunneet ottaa työtavakseen liikkua sinne missä tapaaminen on nuorelle luontevinta. Etenkin ensikontaktin luomisessa on hyvä olla tuntosarvet herkillä ja ehdottaa tapaamista jonnekin muualle kuin toimistoympäristöön. Suuri osa tapaamisista toteutuu kuitenkin Nuorten taidetyöpajalla, etsivien toimistossa.

Toinen varteenotettava syy jalkautumiseen on toiminta-alueen laajuus sekä halu olla nuorelle tukena ja rinnalla kulkijana uusissa tilanteissa heidän omassa toimintaympäristössään. Monesti virastoasiointi ja palveluviidakko kaikkienensa tuntuvat nuorelle ylivoimaiselta ponnistukselta yksinään joten etsivät ovat sovitusti käytettävissä tukihenkilöinä tällaisilla hetkillä.

Yhtenä etsivien johtoajatuksena voidaankin pitää yhdessä tekemistä, ei puolesta, sillä tarkoituksena on nuoren opastaminen itsenäiseen asioimiseen ja ennen kaikkea oman elämän hallintaan ottamiseen. Joskus konkreettinen taluttaminen ja mukaan lähteminen on jopa ainoa keino saada nuori ulos kodistaan hoitamaan asioitaan. Rajan vetoa etenkin autolla kuljettamisessa suoritetaan. Vaikka etsivät listavatkin ”taksipalvelun” kuuluvan työhönsä, tehdään sitä aina perustellusti ja harkiten, nuoren hyvinvoinnin ja asioiden hoitamisen niin vaatiessa.

4.1.2 Lyhyt vasteaika ja liikkuvuus

Näille nuorille ei ole olemassa eilistä, eikä huomina ole vielä saatavilla. He elävät tässä ja nyt, mikä toisaalta voisi olla ihailtavaakin, jollei se estäisi tulevaisuuden polkujen rakentamista. He tulevat ja tarkastelevat maailmaa hyvinkin erilaisista ja lähtökohdista ja taustoista käsin. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 5.)

Kalenteria täytetään väljäkösti sillä ajatuksella, että akuutteihin tilanteisiin voidaan reagoida nopeasti ja käytännössä työ on luonteeltaan hyvinkin hektistä asiakkaiden tilanteiden vaihdellessa hetkessä. Ensiyhteydenotosta saadaan mahdollinen tapaaminen yleensä sovittua viikon sisään ensikontaktista. Vaikka asiakasmäärät tulevat nousemaan palvelun tietoisuuden myötä, pyrkimyksenä on pitää kiinni mahdollisimman nopeasta ensitapaamisesta asiakkaan kanssa, jotta hetki ja nuori eivät katoaisi. On tärkeää että palvelu ja tuki tavoittaa nuoren oikea-aikaisesti, juuri silloin kun nuori itse on tilanteeseensa havahtunut.

4.2 Yksilötyöskentely ja rutiinit

Mielestäni tärkeää on edetä nuoren ehdoilla ja sitä vauhtia kuin nuori haluaa eli suunnitellaan pienet askeleet kohti ns. johtotähteä, jos sellainen on ja yleensä heillä on haaveita ja ajatuksia siitä mitä haluavat tulevaisuudeltaan. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 34.)

Etsivä työ perustuu ennen kaikkea nuoren omaan arvioon tuesta ja sen tarpeellisuudesta sekä hänen itsensä antamiin tietoihin tilanteestaan (Nuorisolaki 27.1.2006/72). Onnismaan (2007, 7) mukaan ohjaus voidaan luonnehtia kunnioituksen, huomion ja ajan antamiseksi asiakkaalle ja hedelmällisimmillään työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus antaa asiakkaalle keinoja elämänsä eteenpäin viemiseksi haluamaansa suuntaan. Kun ohjaustilanne perustuu molemminpuoliselle kunnioitukselle, voi sitä kutsua yhteistyösuhteeksi. Tällöin molemmilla osapuolilla on tärkeä roolinsa antaa panoksensa koko ohjausprosessin käyttöön. (Vance 2006, 36.)

Asiakas tulee osata kohdata aidosti, ihmiskasvoisesti, kuten Vance. Kasvot, jotka hymyilevät, osoittavat kunnioitusta sekä kiinnostusta (Vance 2006, 35 - 36.) Hyväntuulisuus ja iloisuus ovatkin asioita, joista Taidetyöpajan etsivän työn ohjaajat ovat saaneet paljon positiivista palautetta niin asiakkailta kuin yhteistyötahoilta. Ohjaajan on tiedostettava olevansa sellaisella alueella jossa koetetaan vaikuttaa asiakkaan päätöksiin. On varottava olemasta diktatorinen asiantuntija asiakkaan omien tuntemusten ohi, sillä tällöin lopputulos ja vaikutukset eivät todennäköisesti ole pysyviä. Ohjattavan asiakkaan omaa toiminta kykyä tulee vahvistaa hänen omista lähtökohdistaan nähdessä. Ohjaajan tehtävänä on olla apuna mahdollisuuksien, vahvuuksien ja asiakkaan voimavarojen kartoittamisessa ja tunnistamisessa. (Onnismaa 2007, 66, 155.)

Hyväksi havaittu tapa on tapaamisen alussa sen tarkoituksen ja keston sopiminen. Onnismaa (2007, 29) toteaa myös tarkoituksen, keston ja tarkoituksen selventävän asiakkaalle tapaamisen kulkua. Etenkin tapaamiseen varatun ajan kertominen on tuonut ryhtiä useisiin tapaamisiin kun nuorella on selkeä käsitys siitä, kauanko hänellä on aikaa asiansa selvittämiseen. Joskus varattu aika voi tuntua riittämättömältä mutta nuorella on tieto siitä että etsivät saa helposti kiinni puhelimitse ja seuraava tapaaminen voidaan sopia nopeastikin tarpeen vaatiessa. Tapaamiseen on mahdollista myös rytmittää tarpeen mukaan taukoja (Mts. 30).

Käytännön asiakastyö

Useimpia heitä kuitenkin yhdisti kaksi asiaa: neuvottomuus oman elämäntilanteensa ja tulevaisuutensa suhteen sekä totaalinen kyllästyminen pompotteluun ja luukulta luukulle juoksemiseen. Nuoret ovat hämmentyneet palveluviidakosta, joka heitä ympäröi. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010,8.)

Asiakkaaksi ohjautunut tai hakeutunut nuori tavataan mahdollisimman pian ensimmäisen yhteydenoton jälkeen sovituissa paikassa, joka voi olla esim. toimistolla, nuoren kotona tai vaikka kahvilassa, siellä, missä se on nuorelle helpointa. Tapaamisessa voi olla mukana yhteistyötahoja tai nuoren haluama tukihenkilö. Kun on kyseessä ensikontakti nuoren kanssa, taidetyöpajan etsivä työpari on pyrkinyt olemaan paikalla parina, jotta nuori saa heti kontaktin molempiin etsiviin. Tapaamisessa kartoitetaan pääpiirteittäin nuoren tilannetta ja mahdollisen tuen tarvetta ja sovitaan jatkotoimenpiteistä sekä seuraavasta yhteydenotosta ja mahdollisesta uudesta tapaamisesta.

Seuraava tapaaminen on yleensä Taidetyöpajalla etsivän työparin toimistolla, jolloin nuoren kanssa täytetään asiakastietolomake. Lomakkeeseen kerätään nuoresta perustiedot kuten syntymäaika, puhelinnumero ja osoite. Muita kerättäviä tietoja ovat mm. koulutus- ja työtausta, yhteistyötahot, toimeentulo- ja asumismuoto. Osa kerättävistä tiedoista on sellaisia, joita OPM haluaa omiin tilastoihinsa käytettäväksi ja joille ei sinänsä ole suurta merkitystä käytännön ohjauksen kanssa. Lisäksi lomakkeessa on oma kohta tietojensiirtolupaann tarvittavien yhteistyötahojen kanssa sekä lupa mahdollisten töiden ja valokuvien julkaisuun esim. Taidetyöpajan nettisivuilla.

Tapaamisten sisältö muotoutuu nuoren tarpeiden mukaan. Monella nuorella on toimeentulo- tai asumisasiat suurimpina huolina, toisilla mielenterveys- tai päihdetilanne aiheuttaa mietintää. Näin ollen nuorella saattaa olla monta asiaa hoidettavanaan ennen kuin päästään realistisesti miettimään etsivän työn varsinaista agendaa, eli opinto- tai työasioita. Usein etsivän työn ohjaajat kartoittavat yhdessä nuoren kanssa vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia, sekä tarvittaessa lähtevät yhdessä nuoren kanssa asioita hoitamaan.

Monesti työskentely alkaa työn haun saattamisella voimaan. Nuoren ollessa kirjoilla koulussa, jossa on käynyt vain satunnaisesti eikä koe alaa tai ajankohtaa opiskelulle sopivaksi, voi työskentely alkaa koulusta irtisanoutumisella. Tämä mm. siksi, että yhden oven sulkeminen aukaisee monia muita, kuten esim. tässä tapauksessa työmarkkinatukiharjoittelun mahdollisuuden. Työharjoitteluun ovat oikeutettuja työmarkkinatukikelpoiset, eli työttömät työnhakijat ja koulussa nimellisesti kirjoilla olo voi tässä mielessä kaventaa nuoren muita mahdollisuuksia. Lisäksi opintoetuuksien lakkautuminen riittävien opintosuoritteiden uupuessa tuo usein haasteita nuoren toimeentulolle mm. tukien takaisinperinnän muodossa.

Nuoren kanssa käydään läpi hänen kiinnostuksen kohteitaan ja yritetään yhdessä mieltien löytää arkeen mielekästä tekemistä unohtamatta virallisia virastovelvoitteita, kuten toimeentulotuen ja muiden sosiaalisten etuuksien hakemista sekä päivittämistä. Monilla päivärytmin normalisoiminen on ensimmäinen askel itsensä ja asioidensa hoitamiseksi. Käytännössä tämä voi käynnistyä niinkin yksinkertaisesti kuin tapaamis- ja soittoaikojen sopimisella aamupäivään, jolloin nuoren on herättävä jo aamulla iltapäivään nukkumisen sijaan.

Jatkotapaamis- ja yhteydenottothiety sovitaan ensimmäisillä tapaamiskerroilla sen mukaan, mihin nuori kokee tukea tarvitsevänsä. Yleensä asiakkuuden alkutaipaleella tapaamisia on viikoittain, tarvittaessa useamminkin, mutta asioiden lähdettyä etenemään, tapaamisia harvennetaan. Akuutin kriisin iskiessä tapaamisia on mahdollista lisätä. Nuorella on tieto siitä, että ennalta sovittujen tapaamisten välilläkin voi asian ilmaannuttua ottaa yhteyttä joko soittaen, tekstiviestitellen, sähköpostia laittaen tai tulemalla toimistolle etsiviä tapaamaan.

Asiakkuuden päättyminen on vaikeasti määriteltävissä. Jo kahden vuoden kokemuksella on havaittavissa samojen nuorten palaavan palvelun pariin. Hetkellisesti nuori saattaa olla jossain toimenpiteessä, kuten työharjoittelussa tai kurssilla, joskus tavoittamattomissa, mutta näiden jaksojen päätyttyä taas ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön. Toisaalta on positiivista että nuori on oppinut luottamaan etsivään työpariin, mutta asialla on kääntöpuolensa. Toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä kiinnittämään nuorta pidemmäksi aikaa työelämään tai opintoihin ja he ovat jälleen ikään kuin alkupisteessä uudelleen miettimässä mikä olisi heidän juttunsa pitkällä tähtäimellä. Yhteiskunnan ja politiikkojen tahtotila nuorten elämänhallinnan ja yhteiskuntaosallisuuden lisäämiseksi on teoriassa positiivista, mutta käytäntöön ne rantautuvat monien nuorten kohdalla turhan hitaasti joidenkin säädösten jopa vaikeuttaen prosessia.

Asiakkuudet päättyvät pääsääntöisesti nuoren saatua opiskelu-, työharjoittelu- tai työpaikan, muuttaessa paikkakunnalta pois tai nuoren täytettyä 29 vuotta. Pyrkimyksenä on asiakkuuden portaittainen päättäminen. Toisin sanoen nuorella on tieto siitä että voi tarvittaessa ottaa yhteyttä etsivän työn ohjaajiin asiakkuuden päättymisen jälkeenkin konsultaatiohengessä. Nuoren ollessa jollain hoitojaksolla, asiakkuus ei automaattisesti katkea vaan etsivän työn ohjaajat ovat usein osa nuoren verkostoa hoidon aikana ja etenkin kotiutumisvaiheessa tuki mietitään nuoren toiveiden ja tilanteen mukaan.

4.3 Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen – ohjaus

Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen -tukipalvelu on Stakesin, puolustusvoimien, työministeriön ja kuntien yhteinen laaja-alaisen yhteistyön tutkimus- ja kehittämishanke, joka on lanseerattu 2004 - 2005. Hankkeen lähtölaukauksena oli yhteinen huoli nuorten miesten syrjäytymisuhasta ja halu edistää heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Lyhyesti sanottuna hankkeella on tavoitteena sektorirajat ylittävä yhteistyö, jolla luodaan kutsuntoihin osallistuville ja palveluksen keskeyttävillä nuorille miehille suunnatut psykososiaaliset tukitoimet, sekä näiden vaikuttavuuden tutkiminen. (Stengård, Haarakangas, Upanne, Appelquist-Schmidlechner, Savolinen & Ahonen 2008, 3, 17.)

Suomen puolustusvoimien vuosittain järjestämät kutsunnat tarjoavat tilaisuuden tavoittaa kerralla kokonainen nuorten miesten ikäluokka. Tämä on myös ainutkertainen mahdollisuus tuen tarjoamiselle sitä tarvitseville, myös etsivän nuorisotyön muodossa. Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen -ohjaus on kutsunnoissa näkyvästi läsnä, paikkakuntakohtaiset erot luonnollisesti huomioiden. 2009 vuoden lopussa 113 kuntaa oli ottanut Aikalisä -mallin käyttöönsä, tosin sanoen ohjaus tavoittaa jo yli 50% ko. ikäluokan miehistä (Appelqvist – Schmidlechner 2010). Käytän jatkossa tekstissäni toimintamallista lyhyiden vuoksi nimitystä Aikalisä -ohjaus tai Aikalisä -toimintamalli.

Asepalveluksen ulkopuolelle jää vuosittain valtakunnallisesti joka ikäluokasta noin 20 %, eli noin 6600 nuorta. 10% kutsunnoissa käyvistä saa vapautuksen asepalveluksesta joko määrääjäksi tai kokonaan ja 10% keskeyttää palveluksen. Molemmissa tapauksissa noin puolella on syynä mielenterveydelliset ongelmat. (Nordling 2010.) Nämä faktat huomioiden asepalvelusikäiset miehet ovat ryhmä joille on Aikalisä - ohjauksen avulla helppo saada tieto tarjottavasta palvelusta, joka ikäryhmän haasteiden huomioiden on olennaisen tärkeää.

Kutsuntoihin kutsutut miehet elävät myöhäisnuoruuttaan (18 - 24 vuotta) jonka kehitystehtävinä katsotaan olevan mm. itsenäistymisen, perheen perustaminen sekä opiskeluun ja työelämään liittymisen. Tähän ikäkauteen voi liittyä myös nuoruusiän kriisi altistaen vaikeuksille ja häiriöille. (Stengård ym. 2008, 15.) Valtaosa nuorista miehistä selviytyy kriiseistä luontevasti, mutta ne miehet, joille on kasaantunut ongelmia voivat hyötyä ulkopuolisesta tuesta. Aikalisä -toimintamalli haluaa aktiivisesti tarttua juuri näihin nuoriin jo kutsunnoissa ja myöhemmin mahdollisen varusmies- tai siviilipalveluksen keskeytyessä (Mts. 17).

Käytännössä Aikalisä -ohjaus jalkautuu kutsuntoihin tavaten lukuisia nuoria miehiä samalla kertaa. Jyväskylässä Aikalisä -ohjaus toteutui syksyllä 2009 ensimmäistä kertaa. Tällöin kahdeksana kutsuntapäivänä Aikalisäohjaajina vuorottelivat Taide-työpajan etsivätyöpari Tanja Maunonen ja Terhi Tahvanainen, Työ- ja elinkeinotoimistosta ammatinvalintapsykologi Antti Järvinen ja Jyväskylän kaupungin päihde- & mielenterveystyöstä psykiatrinen sairaanhoitaja Kimmo Jouhki, tavaten yhteensä yli 800 nuorta miestä. Ensisijaisena tavoitteena oli tiedottaa nuoria miehiä kyseisestä palvelusta samalla tehden palvelun toteuttajien kasvot tutuiksi, joka varmasti mataltaa kynnystä ottaa tarvittaessa yhteyttä.

Jos nuori keskeyttää asepalveluksen voi varuskunnan sosiaalikirjuri nuoren avulla laittaa lähetteen Aikalisä -ohjaukseen, jos sitä nuoren kotipaikkakunnalla on saatavissa. Uuden nuorisolain astuessa voimaan 1.1.2011 tieto ja yhteystiedot alle 25-vuotiaan nuoren palveluksen keskeyttämisestä on lähetettävä etsivään nuorisotyöhön, jos lähettävä taho arvioi nuoren tilanteen vaativan jatkotukea siviilissä (Nuorisolaki 27.1.2006/72). Palvelu on nuorille maksutonta ja ohjaukseen voi tulla ilman suurempia huoliakin esim. keskustelemaan vaihtoehtoista tai kysymään apua viranomaisasioiden hoidossa jo ennen palvelukseen astumista.

Aikalisä -ohjaukseen päätyi nuoria miehiä hyvinkin erilaisten syiden takia. Palvelukseen astumisen lykkääntyminen tai rauhan ajan palveluksesta vapautus olivat hallitsevia. Joillakin nuorilla ei ennakoon ajateltu palvelukseen astumisaikataulu toteutunut, vaan esim. lukion päättymisen jälkeen saattoikin jäädä ½-1 vuotta odotteluaikaa ennen armeijaan menoa. Syyt olivat moninaiset mutta yleisesti ottaen lykkääntyminen johtui kuitenkin siitä, ettei haluttuun palveluspaikkaan ollut tilaa aikaisemmin. Tällöin nuoren kanssa lähdettiin miettimään vaihtoehtoja mitä tehdä odotusaikana. Joillekin työharjoittelu tai palkkatyö oli realistisia, toisilla esim. urheiluharrastus saattoi täyttää odotusajan.

Jos lykkäyksen syynä olivat terveydelliset tekijät (mm. fyysinen vamma, ylipaino, päihde- tai mielenterveysongelmat), tuki luonnollisesti suuntautui näiden asioiden miettimiseen ja hoitoon. Palvelun piiriin kuuluvat myös vapaaehtoisesti palvelusta suorittavat, eli käytännössä naiset, jotka ovat asepalvelusta lähteneet suorittamaan. Aikalisä -ohjaus ei poikkea etsivän nuorisotyön perustyöstä, sillä nuoren kokonaisvaltainen huomioiminen ja elämäntilanteen kartoitus on olennainen osa etsivää työtä. Poikkeavaa on ainoastaan asiakkuuden alkamistapa puolustusvoimien avustuksella. Time out – ohjaus ja kutsuntoihin osallistuminen on kuitenkin määrällisesti nuorten miesten tavoittamisen kannalta merkittävä tapahtuma.

4.4 Etsivän nuorisotyön toiminnallinen ryhmä ja vertaistuki

Etsivä voi omalta osaltaan auttaa nuorta lähtemään mukaan toimintaan ja pysymään palveluissa. Tähän vaiheeseen jos pääsee, voi jo alustavasti huokaista helpotuksesta – joku askel on otettu tai tavoite asetettu. Kunnolla tuuliajolla ajelehtivan nuoren kohdalla tämä tuntuu aina jo isommaltakin voitolta. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010,11.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön ajatuksen mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä ei ole tarjota palvelukokonaisuuksia vaan olla nuoren tukena löytämässä hänelle sopivimmat palvelut ja edistää nuoren kasvua kohti itsenäistä elämää (Walldén 2010a). Nuorten taidetyöpajan etsivään työhön alkoi kuitenkin ohjautua asiakkaita, joille ei ollut juuri sillä hetkellä tarjota yksilöohjauksen ja käytännön neuvojen lisäksi mitään konkreettisempaa. Keväällä 2009 tehtiin päätös perustaa etsivään työhön oma toiminnallinen ryhmä taidetyöpajan olemassa olevien toimintojen rinnalle. Näin toimien saatiin niin taidetyöpajalta ulosjääneille kuin etsivän työn muille asiakkaille heti tarjottavaksi kerran viikossa kokoontuva ryhmä, alkuun ohjaajinaan Nuorten taidetyöpajan etsivän työn työntekijät. Pilotointi oli loppukevällä 2009 ja ryhmän tarve todettiin olevan todellinen joten syksyllä 2009 toimintaa jatkettiin ja kehitettiin edelleen.

Ryhmän johtoajatuksena on tarjota nuorelle nopeasti jotain arkeen kiinnittävää, rytmiä viikkoon ja ennen kaikkea vertaistukea, ettei nuori pääsisi putoamaan ja katoamaan. Kun asioiden hoitaminen ja aikojen saaminen esimerkiksi sosiaalitoimeen tai mielenterveyspuolelle voi kestää viikkoja, on etsivä työ kokenut tärkeäksi antaa nuorelle heti jotain konkreettista tekemistä pelkän keskusteluavun lisäksi. Kaikki nuoret eivät tietenkään koe ryhmätoimintaa omakseen, tällöin jatketaan nuoren kanssa eteenpäin yksilötyöskentelyllä.

Usein etsivään työhön tuleva nuori kokee olevansa tilanteensa kanssa yksin. Ryhmässä nuori saa mahdollisuuden tavata muita samojen haasteiden kanssa painivia nuoria ja parhaimmillaan ryhmä tarjoaa tekemisen lisäksi nuorelle myös uusia tuttavuuksia ja sitäkin kautta mielekkyyttä arkeen. Siitonen (1999, 162) esittää näemyksen siitä, että ryhmän jäsenet parhaimmillaan voimaannuttavat toinen toisiaan ja hyvinvoinnin kokemukset kertaantuvat positiivisesti. Tämän voi sanoa olevan yksi ryhmän tavoitteista.

Syksyn 2009 ryhmäkauden alussa mietittiin yhdessä nuorten kanssa, minkälaisia toiveita heillä oli ryhmätoimintaan ja mihin nuoret haluaisivat ryhmää, ryhmäläisiä ja ohjaajia mahdollisesti hyödyntää. Toiveet olivat hyvin yleisluontoisia mutta selkeästi nousi tarve toiminnallisuuteen. Monille oli riittävää että oli edes kerran viikossa aika ja paikka minne lähteä aikataulutetusti. Käytännöksi otettiin jo keväällä 2009, että nuoret saavat toimintakauden alussa miettiä ryhmälle nimen. Syksyn 2009 ryhmä ristittiin Ryhmä Rämäksi ja kevään 2010 ryhmälle äänestettiin nimeksi Studio Höyläämö.

Syksyn 2009 aikana ryhmässä alettiin tilan ja materiaalien lisäksi hyödyntämään Nuorten taidetyöpajan pajaohjaajien ammattitaitoa mm. emalikorujen ja draama-harjoitusten yhteydessä. Keväällä 2010 ryhmässä oli vierailevia ohjaajia useamminkin, mm. piirtämisen ja djemberumpujen soiton ohjauksessa. Ryhmäkerroilla on ollut monipuolista toimintaa, on mm. ulkoiltu, pelailtu lautapelejä, painettu kangasta, huovutettu, katsottu elokuvia, pidetty levy/videoraatia ja kokkailtu.

Ryhmässä nuoria on käynyt vaihtelevasti, mutta pääsääntöisesti nuoret ovat olleet sitoutuneita, vaikkei osallistumisesta palkita esim. taloudellisin kannustimin. Toisaalta poissaoloistakaan ei tule sanktioita mutta tästäkin huolimatta valtaosa nuorista tunnollisesti ilmoittaa jollei pääse paikalle. Syksyllä 2009 ryhmässä kävi vaihtelevasti nuoria nolasta seitsemään, joista osa jatkoi ryhmässä myös keväällä 2010. Kevätkausi 2010 on ollut ryhmän kannalta juurruttamisen aikaa ja Studio Höylämössä on ollut parhaillaan 11 nuorta kerrallaan ja vähimmillään neljä.

Etsivän työn tekijät ovat ottaneet tavaksi muistuttaa ryhmäläisiä joukkotekstiviestillä ryhmän ajasta ja mahdollisesta päivän teemasta, joka vaihtuu yleensä viikoittain. Ryhmä kestää kerrallaan pääasiallisesti kaksi tuntia ja ajoittuu iltapäivään. Syyskaudella ryhmä pidettiin torstaisin klo 13.00 – 15.00 ja kevätkaudella se on ollut keski-
viikkoisin klo 12.00 – 14.00. Ajankohta on mietitty siten, että ryhmäläisillä on mahdollisuus tavata etsivän työn ohjaajia henkilökohtaisemmissa akuuteissa asioissaan tarvittaessa joko ennen ryhmää tai ryhmän jälkeen, jolloin nuori saa samalla kertaa hoidettua useamman asian. Aika tapaamiseen voidaan sopia myös ryhmäpäivästä riippumatta ajankohtaan, joka on kaikille osapuolille hyvä.

Syyskauden jälkeen ryhmää aikaistettiin alkamaan tunnilla, koska nuorten tarve jäädä juttelemaan ryhmän jälkeen vei ennakoitua enemmän ohjaajien aikaa, etenkin jos päivän toiminta itsessään jo venyi yli ryhmäajan. Muutos on todettu hyväksi ja toimivaksi ja kiireen tuntua on saatu näin toimien vähennettyä ja ohjaajille jää yksilötapaamisten jälkeenkin vielä aikaa purkaa päivän tapahtumat ennen kotiin lähtöä. Ryhmän toteuttamisajankohtana iltapäivä on myös todettu olevan hyvä nuorten tavoittamisen näkökulmasta, aamuajoille kaikkiaan tulee paljon ns. ohareista johtuen mm. nuorten myöhäisistä heräämisistä ja muista henkilökohtaisista käynnistymisvaikeuksista.

4.5 Oppilaitosyhteistyö

Lukion opo oli jo ehtinyt ohjata tyttöä mielenterveyspalveluihin ja ensimmäinen lääkäriaika oli varattu. Asiakas oli etsivän kuvioihin tullessaan melko hyvin erilaisten palvelujen piirissä, mutta tarvitsee neuvoja toimeentulon järjestämisessä sekä rinnalla kulkemista, jotta hän saisi asioita hoidettua ja pääsisi kotoa liikkeelle päiväsaikaan. (Oman koinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 27.)

Jyväskylässä on lukuisia oppilaitoksia peruskouluista yliopistoon, ja kaikkea siltä väliltä. Opintonsa keskeyttävät tai ilman koulupaikkaa jäävät ovat olennainen osa etsivän nuorisotyön kohderyhmää. Alusta asti oli selvää että oppilaitokset tehdään tietoisiksi uudesta palvelusta ja oli luontevaa aloittaa tiedotustyö juuri kouluista. Taidetyöpajan etsivä työpari on tiedottanut toiminnastaan ja palveluistaan kaupungin eri oppilaitoksia ja etenkin opinto-ohjaajia ja koulukuraattoreita mm. paikan päällä käyden kertomassa, esitteitä jakaen ja sähköpostitiedotteita laittaen.

Keski-Suomen liiton maakuntajohtaja Mikkonen totesi Nuorissa on tulevaisuus – työseminaarissa yli 10 % nuorista putoavan peruskoulun suorittamisen jälkeisessä nivelvaiheessa (Mikkonen 2010). Perusasteen oppilaanohjaajat ja etenkin koulukuraattorit ovat aktivoituneet yhteydenotoissaan. Etsivän työn tiedotus on näin ollen tuottanut tulosta ja paikka palvelukentässä on vakiintumassa tähän faktaan nojaten. Yhdellä koululla etsivät olivat kertomassa palvelustaan yhdeksänsien luokkien vanhempainillassa, joka poiki hedelmällisen yhteistyön ko. koulun kanssa. Koulukuraattori otti yhteyttä yksittäisten nuorten asioissa ilmaisten huolensa heidän peruskoulumenestyksensä menestyksestä ja mahdollisesta pudokasuhasta jatko-opintopaikan puuttuessa, jopa päättötodistuksen saaminen oli uhattuna. Koulukuraattorilla oli huoli nuorten peruskoulun jälkeisestä elämästä, jollei heitä saada kiinnittymään jo peruskoulun aikana johonkin toimintaan.

Kahden nuoren kanssa aloitettiin säännölliset viikoittaiset toiminnalliset tapaamiset talvella 2009 ja lopputuloksena on nuorten pääsy peruskoulusta päättötodistuksen kera ikätovereittensa kanssa samaan aikaan kesäkuussa 2010. Toiminnan tavoitteeksi asetettiin nuorten koulunkäynnin tukeminen taidetyöpajan keinoin ja kiinnittäminen etsivään työhön. Suoranaisesti tuki ei kohdistunut koulutehtäviin, mutta vaikutus kouluun sitoutumiseen oli positiivisesti nähtävissä kevään 2010 aikana ja palaute sekä nuorilta että koululta oli hyvää. Alueen nuorisotyöntekijän kanssa tytöt tapasivat myös viikoittain ja hänen panoksensa kohdistui suoraan koulutehtävien tekoon. Koulun oppilaanohjaaja totesi mm. eräessä yhteistyöpalaverissamme ko. nuorten olleen koulun näkökulmasta ”lähes menetettyjä tapauksia” peruskoulun ajallaan suorittamisen suhteen (Kilpisen koulun oppilaanohjaaja 2010), mutta tukitoimien ansiosta tilanne muuttui.

4.6 Verkostoituminen, yhteistyötahot ja tiedottaminen

Joko sossuun meneminen kiukuttaa, lääkärille soittaminen nolottaa tai aamuisin on vaan liian väsynyt lähteäkseen minnekään. Mikä tahansa syy onkaan, osa nuorista ei vaan näytä osaavan ottaa apua vastaan.
(Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 10.)

Koska nuorten ongelmat ja tarve tukeen ovat usein monisyisiä, eikä tarvittavia palveluita löydy ns. yhdeltä luukulta palvelujärjestelmän sektoroituneen luonteen takia, on yhteistyön haaste ilmeinen (Stengård ym. 2008, 16). Palvelukentän toimijoiden on lähes välttämätöntä alkaa toimimaan yhteistyössä asiakkaan asioiden eteenpäin viemiseksi. Uusia toimintatapoja ja hallinto- sekä jopa kuntarajat ylittävää yhteistyötä tarvitaan, jotta palvelut saataisiin turvattua. Palveluiden tehtävänä voidaan nähdä ihmisten itsenäisen selviytymisen tukemisen ja tarkoituksenmukaisen tarpeisiin vastaamisen, jotta arki olisi mielekäästä. Yhtenä viimevuosien sosiaalipoliittisen tavoitteena onkin ollut pyrkimys ns. welfare mix palveluratkaisuihin, joissa yhdistyy eri toimijatahojen voimavarat uudella, parhaalla mahdollisella tavalla. (Särkelä ym. 2005, 9, 11.)

Kun palveluiden käyttäjänä on nuori, on tavoitteena hyvä pitää palveluiden löytymistä ja tarvittavan tuen saamista mahdollisimman vaivattomasti, mieluiten juoksumatalla luukulta toiselle. Tämän puolesta puhuvat kansainväliset tutkimuksetkin, joiden tulokset kertovat asiakaslähtöisyyden, kokonaisvaltaisuuden ja laaja-alaisuuden, matalakynnyksisyyden, nuoren kehitysvaiheen ja -tehtävien tukemisen sekä voimavaroja ja selviytymiskykyä edistävien menetelmien yhdistämisen olevan nuorille suunnattujen palveluiden kohdalla positiivisesti vaikuttavia tekijöitä. (Stengård ym. 2008, 16.)

Tietoisuus etsivistä ja heidän toimenkuvastaan on kuluvana tarkastelujaksona (syksy 2009 – kevät 2010) lisääntynyt. Nuorille suunnattuihin palveluihin kuten Työ- ja elinkeinotoimiston nuorten yksikköön, sosiaalitoimeen sekä oppilaitoksiin on jaettu esitteitä ja käyty fyysisesti kertomassa toiminnasta. Esitteitä kannetaan jatkuvasti mukana ja jaetaan niitä niin yksittäisille nuorten kanssa toimijoille kuin palveluja tuottaville yksiköillekin. Parhaiten tieto etsivästä nuorisotyöstä näyttää levinneensä. 'suusta suuhun' -menetelmällä, sekä ammattilaisten että asiakkaiden keskuudessa. Ajoittainen näkyvyys paikallisissa uutisvälineissä näyttäytyy hienoisena piikkinä yhteydenotoissa.

4.6.1 Viranomaisyhteistyö

TYP ei voinut kuitenkaan ottaa Saaraa asiakkaakseen, koska hän ei ollut työttömänä työnhakijana. Soitin työvoimatoimiston kuntoutusneuvojalle. Työvoimatoimisto ei voi ottaa Saaraa asiakkaakseen, koska hänellä on opiskelijan status. Soitin seuraavaksi Kansaeläkelaitokseen ja selvittelin ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuutta. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 13.)

Suomalainen nykypalvelujärjestelmä on ottanut verkostoitumisen ja monialaisen yhteistyön kiinteäksi osaksi ohjaukseen. Parhaimmillaan asiakkaan asian eteen kokoontuminen moniammatillisesti tehostaa kaikkien ajankäyttöä ja ennen kaikkea edistää asiakkaan tilannetta. Tästäkin huolimatta ei ole automaatio että asiakkaan saama hyöty lisääntyisi, sillä eri ammattikuntien käytännöt ja jopa kieli, ns. ammattislangi, saattavat vaikeuttaa tilannetta. Verkostoon osallistuvien on kunnioitettava toistensa erityisosaamista oman erinomaisuutensa korostamisen sijaan ja kirkastettava kenen takia verkosto on kutsuttu koolle. (Onnismaa 2007, 110 - 111.) Tyypillistä verkostoitumiselle on jonkin asiakasongelman ympärille tilapäisesti kasattu ammattilaisten tiimi, joka puretaan casen oltua ohi (Waldén 2010b).

Yhteistyön todetaan parantuneen kuntien sosiaali- ja terveystoimissa ja sen merkitys on heikommin voivien väestöryhmien olojen parantamisessa sekä syrjäytymisen ehkäisyssä koettu merkittäväksi. Toisaalta Kelan ja TE -toimistojen välisessä yhteistyössä on havaittu suunnan muutos huonompaan, eli yhteistyö näyttää tilastojen valossa määrällisesti vähentyneen. Tästä huolimatta TE -toimistot näyttävät liisänneen yhteistyötään 2000-luvun alussa mm. sosiaali- ja terveysjärjestöjen ja kunnallisen työpajatoiminnan kanssa. Sosiaalitoimissa ja terveyskeskuksissa suunta on sama kuin TE -toimistoissa, eli yhteistyö on eri toimijoiden kanssa kasvanut. (Eronen ym. 2010, 116, 198 - 199.)

Nuorten palveluiden kohdalla tehostamisen tarvetta on varmasti edelleenkin ja etsivä työpari tekee jatkuvasti tiedotus- ja verkostotyötä nuorten asioiden eteenpäin viemiseksi, usein jopa yhden nuoren asiassa kerrallaan. Yhteistyön jouhevuus ja verkostojen nopea toimivuus on erityisen tärkeää nuorten kanssa toimiessa, jotta tuki saataisiin mahdollisimman oikea-aikaisesti nuorelle.

Etsivä työpari on halunnut olla laajasti mukana paikallisen tason tapaamisissa, joissa käsitellään alueella näyttäytyviä nuorten elämään heijastuvia ilmiöitä. Nuorten taidetyöpajan etsivät ovat olleet mukana mm. valtakunnallisen ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskuksen Preventiimin paikallisissa tapaamisissa, Työpajojen osaamisen koordinointi -projektin (OSKO) tilaisuuksissa mm. miettimässä asiakastieto- ja tilaintoimintajärjestelmää (PARent) etsivään työhön, Nuorten matalan kynnyksen ohjausmallin – OhjausLaturin suunnittelussa ja yhteistyössä luomassa ns. nivelvaiheen toimintakulttuuria, siirryttäessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

26.2.2010 TE -toimistolla järjestettiin infotilaisuus nuorille työnhakijoille, jonne osallistuivat mm. 4H, Ushanga ry. ja Nuorten taidetyöpaja. Tilaisuus ei kerännyt montaakaan nuorta paikalle, syynä saattoi olla tiedotuksen ontuminen tai yksinkertaisesti ajankohtana koulujen talvilomaviikkoa edeltävä perjantai-iltapäivä oli strategisesti nuorille keho aika. Paikalla olleet toimintansa esittelijät saivat kuitenkin oivallisen tilaisuuden tavata kentällä olevia eri toimijoita ja kertoa samalla kiinnostuneille omasta tarjonnastaan. Tämän uskon tehostavan eri toimijoiden välistä synergiaa ja sitä myöden nuorten on mahdollisuus saada parempaa palvelua kun osataan ohjata heitä oman toiminnan ulkopuolellekin.

4.6.2 Jyväskylän paikallisten etsivää nuorisotyötä tekevien verkosto

Idea paikallisten etsivää nuorisotyötä tekevien tapaamiseen lähti siitä tiedosta että useat tahot tekivät nuoriin kohdistuvaa työtä nimekkeellä Etsivä työ tai etsivällä työotteella. Palaverissa haluttiin jakaa tietoa alueella toimivista etsivän työn keinoista ja ennen kaikkea tavata ihmisiä tekemisen takana. Tutuksi tuleminen puolin ja toisin uskottiin parantavan nuorten asioiden eteenpäin viemistä alueella. Ensimmäinen Etsivää työtä Jyväskylässä -palaveri pidettiin 13.11.2008 Sepänkeskuksella Jyväskylän maalaiskunnan nuorisopalveluiden Tanja Rädyn koolle kutsumana. Tapaamisessa oli mukana tuolloin edustus Jyväskylän kaupungin Synkkiksestä, Taide-työpajan Etsivästä työstä, Nuorisopalveluista, maalaiskunnan kulttuuri-nuorisopalveluista, Työvalmennussäätiö Tekevän etsivästä työstä, Walkersista, Nuorisoasiankeskuksesta, Matalan kynnyksen ohjaus -hankkeesta ja Katulähetyksen Exit -projektista. Kutsutuista Jyväskylän maalaisseurakunnan sekä Jyväskylän kaupungin erityisnuorisotyön sekä nuorten erityispalveluiden ehkäisevän päihdetyön edustus uupui. (Etsivää työtä Jyväskylässä -palaverimuistio 2008.)

Palaverissa avattiin ansiokkaasti eri toimijoiden etsivää työtä ja pohdittiin esille nousseita ajankohtaisia ja nuoria koskevia asioita. Haasteena koettiin olevan sen, ettei nuorilla ole yhtä ja tiettyä paikkaa missä olla vapaa-ajallaan. Todettiin mm. että kentälle tarvittaisiin lisää niin ammattilaisia kuin vapaaehtoisiaakin, myös kouluissa olisi hyvä olla muuta kuin opetushenkilökuntaa. Aluenuorisotyöntekijöiden todettiin oleva ns. löytäjiä jotka ohjaavat nuorta eteenpäin esim. etsivään työhön. Esiin nousi myös sen hetkisen pajatoiminnan riittämättömyys ja toive ns. lyhytkursseista esitettiin. Tämän ensimmäisen tässä mittakaavassa toteutetun palaverin ajatuksena oli myös saattaa kaupungin päättäjiä tietoiseksi edellä mainituista asioista ja kutsua myös edustajia jatkossa ko. palaveriin. (Etsivää työtä Jyväskylässä -palaverimuistio 2008.)

Palavereja on pidetty tämän jälkeen vähintään puolivuositain ja aiheina ovat olleet kulloinkin ajankohtaiset asiat ja ilmiöt kuten nuorten kokoontumispaikat ja tilaisuudet, joissa kaupungin nuorisotoiminta näyttäytyy. Syyskaudella 2009 Jyväskylän etsivää nuorisotyötä tekevät kokoontuivat kerran ja kevätkaudella 2010 kahdesti. Verkosto on todettu toimivaksi ja yhteydenotot eri asioissa ovat helpottuneet ihmisten ja toimintojen tultua tutuiksi. Käytäntöä tullaan jatkamaan koollekutsujia ja tapaamispaikkaa kierrättäen, näin myös eri toimipaikat tulevat tutuiksi pienellä vaivalla.

4.6.3 Ohjausryhmä

Tavoitteena ohjausryhmällä on mm. miettiä painopisteitä etsivälle nuorisotyölle ja tuoda näkemystä monialaisesti paikallisten nuorten tilanteeseen ja velloviin ilmiöihin, mutta myös keskinäisesti tiedottaa alueen tarjoamista palveluista. Ohjausryhmässä jäsenenä on paikallisia nuorten kanssa toimivia tahoja, edustajia on Jyväskylän kaupungin nuorisotoimesta, nuorten päihde- & mielenterveystyöstä, työvoimahallinnosta, kolmannelta sektorilta, Länsi-Suomen läänistä ja seurakunnalta. Ohjausryhmään kutsutaan tarvittaessa harkiten vierailijoita ja kokoonpano on valmius täydentää. Alkuperäisesti ohjausryhmä koottiin Nuorten taidetyöpajan etsivän työparin tueksi mutta syksyllä 2009 Tekeväsaatiön etsivätyöpari kutsuttiin samaan ohjausryhmään täydentäen ohjausryhmää samalla kertaa Tekeväsaatiön edustajalla. Ohjausryhmä kokoontui syksyllä 2009 kerran ja kevätkaudella 2010 kahdesti.

4.6.4 Länsi-Suomen läänin ja valtakunnalliset etsivien tapaamiset

Valtakunnallisia etsivien tapaamisia on ollut keskimäärin kerran vuodessa ja läänin järjestämät päivät kahdesti vuositasolla. Tavaksi on tullut pitää tilaisuudet kaksipäiväisinä. Päivillä käydään läpi etsivätyöparitoiminnan onnistumisia, haasteita ja menetelmiä yhdessä läpi numeraalisia tilastotietoja unohtamatta. Ohjelmasta vastaa aina kulloinenkin järjestäjätaho ja käytäntönä on ollut mm. jakaa kaikille jokin käytössä oleva ja hyväksi havaittu etsivän työn menetelmä tai toimintatapa. Yksittäiselle työntekijälle antoisinta on usein kuitenkin kollegoiden tapaaminen ja käytäväkeskustelujen herättämät ajatukset.

4.6.5 Sosiaalinen media tiedottamisessa ja nuorten tavoittamisessa

Maailma ympärillämme on muuttunut ja etsivä nuorisotyö on muuttunut sen mukana. Aikaisemmin voitiin paremmin havaita nuorten ongelmat nuorisoryhmistä ja jengeistä, jotka kokoontuivat mitkä missäkin kadunkulmassa, kioskin nurkalla, koulujen ja urheilukenttien liepeillä. Nykyisin nuorten ongelmat ovat kadonneet kaduilta yhä enemmän kaih dinten taakse. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010,3.)

Nuorten tavoittaminen virka-ajan puitteissa on aika ajoin erittäin haastavaa ja tähän ajateltiin yhtenä helpottavana keinona olevan soluttautuminen virtuaalisestikin sinne missä nuorten tiedetään olevan. Tilastokeskuksen Sosiaalinen media 2010 – tutkimuksen mukaan 16-24-vuotiasta 83 % on rekisteröitynyt jonkin yhteisöpalvelun käyttäjäksi ja 67 % seuraa jotain palvelua päivittäin (Sosiaalinen media 2010, liitetaulukko 13).

Facebook -yhteisöpalvelu valikoitui hyvien, etsivien henkilökohtaisten käyttökoke-
muksiensa takia ensimmäiseksi sosiaalisesti internetpalveluksi, jonne syksyllä 2009
luotiin oma ryhmä nimellä **Jyväskylän nuorten taidetyöpaja ja etsivä työ**. Ryhmään
kutsuttiin ns. ensimmäisessä aallossa yhteistyökumppaneita ja suullisesti tiedotet-
tiin asiakasnuorille ryhmä olemassa olosta sitä mukaa kun heitä tavattiin. Ryhmän
ylläpitäjiä ovat molemmat Taidetyöpajan etsivät ja yksi pajaohjaajista.

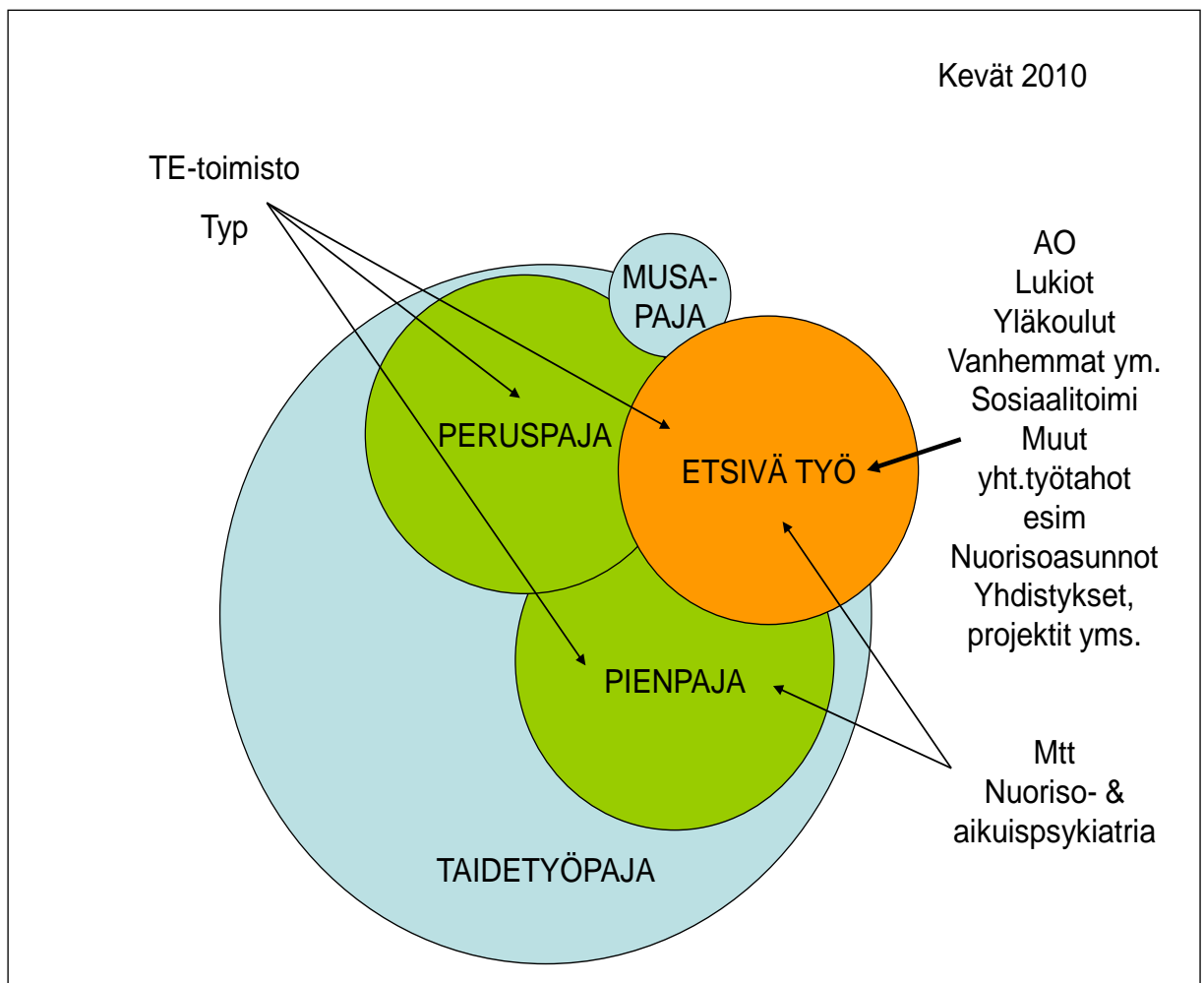
Toukokuussa 2010 Taidetyöpajan etsivä nuorisotyö loi oman profiilin (**tanja-terhi
etsivät**) edellä mainittuun palveluun, joka mahdollistaa mm. reaaliaikaisen keskus-
telun nuorten kanssa virka-ajan puitteissa ja madaltaa nuorille kynnystä entisestään
ottaa yhteyttä mieltä painavista asioista tai jättää vaikka yhteydenottopyyntöä kel-
lonaikaa katsomatta. Etsivätyöpari on kirjannut itselleen Facebook -työskentelyn
käytänteet ja se on mm. rajattu työaikana tapahtuvaksi sekä kanavaksi tiedottaa
nuoria koskevista tapahtumista lähiympäristössä.

Työparista toinen ohjaaja on vuoroviikoin vastuussa sivuston ajan tasalla pitämises-
tä, mutta käytännössä molemmat käyvät aktiivisesti päivittämässä profiilia ja seu-
raamassa nuorten kuulumisia. Linja pidetään asiallisena, muttei jäykkänä. Toisin sa-
noen ei puututa liikaa nuorten henkilökohtaisiin päivityksiin vaan sivuston hyödyn-
tämisessä korostuu nimenomaan nuorten mahdollisuus olla nopeasti sekä helposti
kontaktissa etsivään työpariin. Luonnollisesti sivusto palvelee etsivää nuorisotyötä
myös silloin, jos kontaktin saaminen nuoreen ei tunnu onnistuvan. Tällöin on mah-
dollista käydä katsomassa nuoren profiilista, onko siellä ollut tapahtumia lähiaikoi-
na ja tehdä johtopäätöksiä sen mukaan jatkotoimenpiteistä.

5 PROSESSIKUVAUS

5.1 Asiakas ja asiakkaaksi ohjautuminen

Asiakaskunnan ikä on rajattu OPM:n etsivän työparihankkeen määritelmässä olevan alle 29 vuotta. Taidetyöpajan etsivän työn tilaston mukaan nuorin asiakas on ollut 15-vuotias ja vanhin 29 (Taidetyöpajan etsivä työparitoiminnan asiakastiedosto 2008 -2010). Asiakkaaksi etsivään nuorisotyöhön voi tulla useaa eri kautta (kuvio 1).

KUVIO 1. Asiakkaaksi ohjautuminen

Syyskauden 2009 aikana uusia asiakasnuoria ohjautui 34, joista tasan puolet tyttöjä ja puolet poikia. (Taidetyöpajan etsivä työparitoiminnan asiakastiedosto 2008 - 2010). Näistä nuorista kuusi otti itse yhteyttä etsiviin, 8 ohjautui kutsunnoista, 10 joko pajajaksolta tai pajahaastatteluista, neljä sosiaalityöntekijän tai -kuraattorin ohjaamana, loput muiden yhteistyötahojen kuten aikuispsykiatrian tai esimerkiksi Työsäätiö Tekevän kautta. Nuoria on ohjautunut myös taidetyöpajalta etsivään työhön ja päinvastoin etsivästä työstä taidetyöpajalle. Kaikkiaan vuoden 2009 aikana Taidetyöpajan etsivässä nuorisotyössä oli asiakkaana 58 nuorta ja tavoitettuja, eli sellaisia joille toiminnasta ja tuesta oli kerrottu, oli 69. Tässä tilastoinnissa ei ole huomioitu kutsunnoissa tavoitettujen (n. 800) nuorten miesten osuutta.

5.2 Nivelvaiheiden palveluiden tarjonta ja toimivuus

Nivelvaiheena nuoren elämässä yleisesti ottaen pidetään peruskoulusta siirtymistä toiselle asteelle tai suoraan työelämään. Tässä vaiheessa on jo aiemmin todettu puutoavan koulutuksesta 10 % nuorista (Tuppurainen 2010). Osa näistä nuorista pääsee suoraan työelämään esim. oppisopimuksen kautta mutta osalla on vaikeuksia kiinnittyä mihinkään. Työelämämuutokset ovat tuoneet mukanaan sen, ettei ammattitaidottomalla ole enää suuria valinnan mahdollisuuksia, sillä ns. vähäisen ammattitaidon avustavatkin tehtävät ovat lähes kadonneet. (Tarvainen yms. 2007, 23.)

Suurin osa kulloisestakin perusasteen päättäneestä ikäluokasta aloittaa opinnot joko lukiossa tai ammattikoulussa, sillä koulutustakuu turvaa jokaiselle peruskoulun päättävälle jatko-opintopaikan. Haasteeksi muodostuu keskeyttämisen uhka, jos nuori ei ole päässyt ensisijaisesti hakemaansa opinahjoon. Keskeyttämisen syy ei ole aina yksinomaan edellä mainittu vaan usein päätös on monien asioiden summa motivaatio- ja talousvaikeuksista mielenterveyden horjumiseen. Ko. siirtymävaiheessa nuorille tarjotaan kuntien toimesta erisisältöisiä tuki- ja ohjauspalveluja ennaltaehkäisyä keskeyttämisille. (Tarvainen yms. 99, 101.) Nivelvaiheen on todettu ministeriötasollakin vaativan erityshuomiota ja moniammatillista, hallintorajat ylittävää yhteistyötä (Perusopetukseen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2010.)

Palvelujärjestelmän monisyisyys ja jatkuva muutostila vaikeuttaa tiedonsaantia koko väestön osalta ja hankaluuksia on korostuneesti nuorilla, jotka eivät ole vielä joutuneet itsenäisesti hoitamaan asioitaan. Suuntaus on selkeästi itsepalveluun, omatoimisuuteen ja sähköiseen asiointiin (Eronen ym. 2010, 67). Tämä tuottaa toisaalta haasteita, mutta toisaalta helpotusta etenkin nuoremmalle väestölle, joilla atk-taidot ovat valtaväestöä sujuvammat. Toimintaympäristönä virastomaailma etuisuukseen ja sanktioineen sen sijaan on monelle nuorelle outo. Tiedon, palvelun ja nuorten oikea-aikaisen kohtaamisen tärkeyttä ei voi olla korostamatta liikaa (Tuppurainen 2010).

5.3 Syksyn 2010 muutokset etsivässä nuorisotyössä Jyväskylässä

Kevään ja kesän 2010 aikana tuli tieto, että Jyväskylään on saatu OPM:n myöntämänä rahoitus kahdelle uudelle etsiväparille, toinen näistä päätöksistä tuli kaupungin nuorisotoimelle ja toinen Nuorten taidetyöpajalle. Elokuussa nuorisotoimessa aloitti uudet etsivät ja marraskuun alussa aloitti Nuorten taidetyöpajalla toinen pari. Syksyn aikana on lähdetty miettimään etsivän nuorisotyön parien työn järkevöittämistä sekä mahdollisia painopisteitä, sillä kaupungissa on vuoden lopussa neljä paria tekemässä etsivää nuorisotyötä, kukin omalla otteellaan. Lisäksi Korpilahdella Nuorisoverstaalla syksyn 2010 aikana aloitti yksi etsivän työn ohjaaja työnsä, eli etsiviä hankkeen puitteissa on jo 9 henkilöä.

Nuorisotoimen etsivä pari luontevasti jalkautuu nuorisotiloille ja yläkouluille nivelvaiheen nuoria tukemaan, sekä hankehakemuksen mukaisesti heidän työnkuvaansa kuuluu myös maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelyä. Nuorten taidetyöpajan uuden etsivä parin on ajateltu kohdentavan työpanoksensa myös yläkouluille mm. uudenlaisia oppimisympäristöjä luomalla ja tukemalla päättötodistuksen saamista sellaisten nuorten kohdalla, jotka ovat vaarassa muutoin jäädä sitä ilman. Työsarkaa löytyy varmasti molemmille työpareille yläkouluympäristössä ja jakoa tullaan koulujen suhteen tekemään, kuka jalkautuu minnekin. Ensimmäisessä aallossa aloittaneet Nuorten taidetyöpajan ja Tekeväsäätien etsivät jatkavat työskentelyään heille ohjautuneiden nuorten kanssa, jotka ovat pääsääntöisesti täysi-ikäisiä ja jo ns. nivelvaiheen ohittaneita.

6 YHTEENVETO

Nuorten taidetyöpajan etsivän työparitoiminnan mallin kuvaus ja väliraportointi

Etsivän nuorisotyön dokumentointi ja näkyväksi tekeminen on tärkeää ohjausmallin juurruttamisen sekä jatkuvuuden turvaamisen puolestapuhujana. Tutkimus täyttää asetetun tavoitteen tiedon tuottamisesta etsivän työparitoiminnasta Jyväskylän Nuorten taidetyöpajan mallilla. Malli on joiltain osin dynaaminen, sillä kehitystyö jatkuu edelleenkin. Pääpiirteiltään ja periaatteiltaan malli pysynee kuvatuunlaisena, etenkin asiakkaan kohtaamisen ja työotteen osilta. Mallin kuvaaminen kaaviomuotoon olisi tuonut sen selkeämmäksi asiaan vasta tutustuvalla. Toisaalta kaaviomalliin olisi pitänyt mahduttaa paljon asiaa etsivän nuorisotyön todellisuuden ollessa laaja ja monisyinen prosessi, että selkeys olisi saattanut kärsiä. Pienempiin osa-alueisiin pilkkominen voisi olla ratkaisu tähän ongelmaan.

Yhtenä tutkimuksen tavoitteena oli tehdä laajennettu väliraportti Nuorten taidetyöpajan etsivän työparitoimintaa syyskauden 2009 ja kevätkauden 2010 ajalta. Tämä tavoite tuli täytetyksi, joskin jotkut raportointiin kuuluvat osa-alueet ovat lähes luettelomaisesti mainittuina, mutta niiden olemassa oloa puoltaa niiden tarpeellisuus kokonaisuuden kannalta.

Etsivän työn haasteet, onnistumiset ja kehittyminen yksilö- ja yhteistyötasolla

Etsivän työparitoiminnan haasteiden ja kehittymisen kuvaaminen näkyy tutkimuksessa etenkin yksilötasolla nuorten elämän haasteiden monimuotoisuuden esiintuomisen kautta. Yhteistyöhaasteet viranomaisten kanssa vaativat jatkuvaa ja määrätietoista työtä, joka tällä hetkellä tapahtuu enimmäkseen yksittäistapausten kautta, asiakas kerrallaan, mutta enenevästi myös virkamies- ja yhteistyötasolla. Haasteina on mm. asiakkaan kohtaamisen ja byrokratian erilaisuus toimipisteestä toiseen sekä konkreettisimmillaan viranomaiskielen avaaminen nuorelle.

Yhteistyön ovia on avautunut monilta eri tahoilta, joissain paikoissa on ovi konkreettisesti saatettu vetää nenän edestä kiinni, kun uusi toimija on tullut kentälle. Väärinymmärryksiä on tullut etsivien toimenkuvan ollessa vielä epäselvä, joskus on ollut jopa kilpailuasetelmaa vaikka tavoitteena on eri tahoilla ollut nuoren hyvinvoinnin kohentaminen. Solmujen auetessa ja roolien selkiintyessä etsivä työ on pääsääntöisesti otettu positiivisesti vastaan ja oma paikka nuorten palvelukentän täydentäjinä on löytynyt.

Etsivän työparitoiminnan tarpeellisuus Jyväskylän nuorten palvelukentässä

Etsivää nuorisotyö on asiakasmäärillään osoittanut tuen tarpeessa olevia nuoria löytyvän. On muistettava että kaupungissa toimii samanaikaisesti yhdeksän etsivää saman asiakasryhmän ja samoin lähtökohdin, joten kokonaisasiakasmäärä on vähintäänkin kaksinkertainen siihen nähden, mitä Nuorten taidetyöpajan etsivillä on. Monesti nuorella on useita eritasoisia, yhtäkaikki kuormittavia, asioita käsiteltävänä ja joskus niiden hoitaminen tuntuu mahdottomalta. Joku ei tiedä mistä aloittaa, toinen yrittää ratkaista kaikki haasteet samalla kertaa. On havaittu, että ulkopuolisen, tässä tapauksessa etsivien, kanssa pelkästään asioiden ääneen puhuminen voi auttaa selkiinnyttämään tavoitteita ja tärkeysjärjestystä. Kuten jo aiemmin todettu, ongelmat voivat olla monimutkaisia, mutta ratkaisujen ei välttämättä tarvitse sitä olla.

Matalan kynnyksen jalkautuvaa, nuorten lähtökohdista lähtevää tukipalvelua sitä tarvitseville nuorille ei kaupungissa ole ollut riittävästi, toisaalta vapaa-ajan vietto ja harrastusmahdollisuuksia on runsaastikin. Viranomaistahot määrittelevät tavoitteita, velvollisuuksia ja sanktioita nuorille, mutta pelkästään niillä ei nuorta saada kiinnittymään ja kiinnostumaan oman hyvinvointinsa kohentamiseen. Osalta puuttuu osaamista, toisilta mielenkiintoa hoitaa asioitaan, vaikka tahtoa itsensä kehittämiseen olisikin.

Vielä on haastavaa sanoa, kuinka tutkimus otetaan vastaan etsivän nuorisotyön tarpeellisuuden arvioinnissa kaupungissamme. Tutkimuksesta on tiedotettava nuorten kanssa toimiville tahoille, jotta asian ja nuorten tuen tarpeen tärkeys tulisi te- roitetuksi mahdollisimman laajalle, mutta ennen kaikkea juuri päättäjätahoille. Vaikka tämän tutkimuksen tieto on tuotettu ajatellen Jyväskylän Nuorten taidetyöpajan etsivää nuorisotyötä, se on monilta osin sovellettavissa ja hyödynnettävissä valtakunnallisesti etsivässä nuorisotyössä, jopa muunneltavissa rinnakkaisorgani- saatioihin.

Tutkija Simo Tuppurainen (2010) totesi Nuorissa on tulevaisuus –seminaarissa että yhtenä tuloksellisena toimintamuotona nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä on juuri etsivä työparitoiminta. Sen vaikuttavuus näkyy etenkin nuorten opintoihin sijoittu- vuudessa. Hankalammin mitattavissa ovat ne tulokset, jotka näkyvät yksilöllisesti esimerkiksi nuorten hyvinvoinnin ja itsetunnon kohenemisena tai elämän halun löy- tymisenä.

Tiedon tuottaminen etsivä työparitoiminnasta

Yksi tärkeimmistä tavoitteista, eli kirjallisen tiedon tuottaminen etsivästä työstä, ta- pahtui ikään kuin huomaamatta keskittymällä kaikkiin yllä mainittuihin tavoitteisiin. Nyt saatu tieto on osittain paikkakuntakohtaista, mutta sovellettavuusaspektia voi käyttää monilta osin yleisemmin paikkakunnasta huolimatta. Etenkin nuoren koh- taamisen ja kunnioittamisen tavat, sekä usko nuoren voimaantumisen mahdollisuu- teen on siirrettävissä ilman suuria toimenpiteitä. Tämä saattaa vaatia työntekijältä omien arvojen ja työtapojen uudenlaista pohdintaa sekä ennen kaikkea ennakko- luulottomuutta. Etsivää nuorisotyötä voi toteuttaa onnistuneesti muistakin arvo- pohjista käsin kuin Nuorten taidetyöpajalla ja myös taidetyöpajan etsivät ovat avoimia muiden kokemuksille niin onnistumisista kuin epäonnistumisista. On rikka- us, että etsivää työtä tehdään valtakunnallisesti monin eri menetelmin ja tässä tut- kimuksessa näyttäytyy yksi näistä tavoista.

7 POHDINTA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Tässä työssä olen saanut käyttää kaikkea osaamista, mitä olen vuosien varrella kartuttanut. Haasteita siis riittää. Niin koulutuksen tuoma asiantuntemus, kokkaus- kuin pyöränkorjaustaidotkin ovat tulleet tarpeeseen. Välillä on tuntunut siltä, että pitäisi olla poliisi, lakimies, lääkäri, opettaja, psykologi sekä kaikkien mahdollisten asioiden ja alojen asiantuntija. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010, 11.)

Tutkimus vahvisti Nuorten taidetyöpajan etsivän työn tapaa kohdata nuori ja tehdä tukityötä. Ratkaisu- ja voimavarakeskisyys, nuoren voimaantumisen sosiodynaamisen ohjauksen avulla on yksilötasolla merkittävämpää, kuin tutkimustulokset antavat ymmärtää. Tällaista tulosta on haastavaa, jopa mahdotonta mitata näin lyhyellä tarkastelujaksolla. Etsivän työparitoiminnan vaikuttavuus pitemmällä aikavälillä nuoren voimaantumisen kokemuksen kantavuuden näkökulmasta olisi kuitenkin oma tutkimuksensa. Jatkotutkimusta eri viranomaisverkostojen toimivuudesta nuoren näkökulmasta oli myös mielenkiintoista nähdä.

7.1 Toimenpide-ehdotuksia viranomaistahoille

Etsivä työparitoiminta on tavoittanut nuoria hyvin niin valtakunnallisesti mutta ennen kaikkea paikallisesti ja saanut jalansijan osana Jyväskylän kaupungin palvelukenttää matalan kynnyksen paikkana kohdata nuoria. Nuorten kokonaisvaltaisen tukemisen kannalta on tärkeää että jatkossakin tukea on vaivattomasti saatavilla silloin kun nuori sitä tarvitsee, etenkin nyt kun nuoret ovat löytäneet etsivän työn.

Jotta nuoret tulisivat huomioiduksi ja autetuiksi, on etsivään nuorisotyöhön panostettava nykyistä enemmän kaupungin taholta mm. budjetoimalla etsivien toiminnan tehostamiseen ja ennen kaikkea palkkaukseen tämän hetkisen hankerahoituksen päätyttyä 2011. Ensiarvoisen tärkeää on toiminnan vakinaistaminen, mikä mahdollistaisi myös pitkäjänteisemmän suunnittelun sekä kehittämisen.

Budjetoinnilla tehokkuutta tavoittamiseen

Etsivällä nuorisotyöllä on järkevää olla oma budjetti, josta voisi oman osan lohkaista esim. toimintaan joka helpottaa kontaktin saamista nuoriin. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa tavoittamisen ja luottamussuhteen saamista nuoreen esim. kahvien tarjoamisen lomassa. Korostaa tuskin tarvitsee niitä kustannuksia, joita syrjäytyvästä nuoresta voi syntyä suhteessa säästöihin, joita yhdet kahvit saattavat synnyttää. Nuoren löytyminen on saatujen kokemusten mukaan helpompaa kuin kiinnipitäminen ja luottamussuhteen synnyttäminen.

Toimistoympäristöstä poissiirtyminen ja tapaaminen vaikka välipalan merkeissä nuoren lähikahvilassa helpottavat nuoren sitoutumista tuen piiriin. Toimistoissa tapahtuvaa auttamistyötä on kaupungissa saatavilla, mutta se ei tavoita tällä hetkellä kaikkia avun tarpeessa olevia nuoria. Tavoittamistapojen monipuolistaminen tässä kohtaa toisi nuorille yhden vaihtoehdon lisää itsensä ja asioittensa hoitamisen aloittamiseen. Myös asiakassuhteen jatkuessa sopivan toimenpiteen puuttuessa kuukausia, on mielekkäämpää molemmille osapuolille vaihtaa välillä tapaamisympäristöä esimerkiksi perinteisestä toimistosta toisaalle.

Polunpäiden kehittäminen ja lisääminen

On havaittu, että tuen tarpeessa olevia nuoria löytyy melko vaivattomasti mutta jatkotoimenpiteitä ei. Yhtenä suurena haasteena onkin ns. polunpäiden lisääminen sekä monipuolistaminen. Nuori, jolla on työmarkkinatukiharjoittelukuukaudet täynnä, ei välttämättä vielä tiedä mikä olisi sopivin opinala tai työura kohdallaan.

Nykyinen yhteishakujärjestelmä ja pakkohaku tietyllä ikäryhmällä on ajatuksena alun alkaen ollut varmasti tarkkaan harkittu, mutta käytännössä eli nuoren todellisuuden tasolla, sen toimivuus ei tule esiin. Esimerkiksi syksyn yhteishaussa, missä on niukasti vaihtoehtoja, nuoret täyttävät hakemuksen hakuveloitteen täyttäen, mutta epärealistisin vaihtoehdoin varmistaen sen, etteivät pääse kouluun alalle johon eivät oikeasti halua. Samaa kaavaa toteutetaan keväänkin yhteishaussa, jos nuori ei ole vielä varma, mitä ja mihin haluaa opiskelemaan.

Etsivän nuorisotyön kokemuksen mukaan kaupungista puuttuu tällä hetkellä paikka, johon aktivoida ja ohjata nuoria nopealla sykkeellä mielekkään tekemisen pariin. Paikka ja toiminta tulisi olla nopeasti sekä helposti toteutettavissa, non stop -periaatteella tapahtuvaa. Tähän tarpeeseen osaltaan vastaamaan luotiin Nuorten taidetyöpajalle etsivän työn toiminnallinen ryhmä, mutta tämän kaltaista toimintaa eri sisällöillä tarvittaisiin lisää. Nuorten taidetyöpajalta saadun kokemuksen mukaan toiminnan ei tarvitse olla taloudellisesti vastikkeellista, kunhan toiminta on nuoren kannalta mielekästä.

Nivelvaiheen merkityksen korostaminen

Nivelvaihe vaatii oman huomionsa, tähän saumaan kohdistamalla työpanosta ja -aikaa panostetaan ennen kaikkea pudokkuuden ennaltaehkäisyyn. Jyväskylässä asia on vahvasti tiedostettu ja asiaa pohditaan mm. Niveltyöryhmässä säännöllisesti. Uudenlaisia oppimisympäristöjä on varmasti syytä vakavasti miettiä niin peruskoulun kuin ammattioppilaitosten ja -opistojen suunnalla. Yhteistyön tiivistäminen esimerkiksi työpajojen kanssa voi tuoda uutta näkökulmaa erilaisten nuorten tarpeisiin vastaamiseen. Nuorten taidetyöpajan suunnalla asiaa on mietitty ja esimerkiksi syksyllä 2010 aloittanut etsivän työn työpari suuntaa panostustaan juuri nivelvaiheen nuoriin.

Tietojen siirto

Haastavaa on ollut tietojen siirto ja eri ammattiryhmien eettisten säännösten tuomat vaikeudet. Uuden nuorisolain tullessa voimaan asiaan tulee helpotusta, sillä eri viranomaiset ovat velvollisia ilmoittamaan alle 25-vuotiaan nuoren yhteystiedot etsivään nuorisotyöhön huolen nuoresta herättyä, kun nuori jää esimerkiksi ilman jatkokoulupaikkaa tyhjän päälle. Laki antaa luvan ainoastaan yhteystietojen ilmoittamiselle, ei muun tiedon siirtoon. Tähän saakka käytäntönä on pääsääntöisesti kuitenkin ollut uuden nuoren tapaamisen yhteistyötahon luona, kuten koulukuraattorin tai oppilaanohjaajan huoneessa. Näin tarvittavat tiedot asiakkuuden aloittamiselle saadaan nuorelta itseltään tai hänen luvallaan. Nuoren ollessa alaikäinen on lupa yhteydenottoon oltava myös hänen huoltajaltaan.

7.2 Toimenpide-ehdotuksia kollegoille

Työajan painotuksen miettiminen

Nuorten taidetyöpajan etsivä nuorisotyö tapahtuu pääsääntöisesti toimistotyöaikaana, mutta on syytä miettiä mahdollisuuksia ulottaa työaika kohti iltaa. Mielenkiintoista olisi kokeilla onko nuorten tapaamisen onnistumisen kannalta muutosta paikalle pääsemisessä, jos tapaamiset ovatkin esimerkiksi klo17.00 alkuiltapäivän sijaan. Nuorten tavoittaminen aamuaikaan on usein mahdotonta heidän päivärytmensä epäsäännöllisyyden takia. Toisaalta tavoitteena on nuorten rytmin kääntäminen siten, että asioiden hoitaminen virka-aikaan mahdollistuisi, sillä virastoasiointia ei voi hoitaa ilta-aikaan. Aamupäivät ovat kuitenkin otollista aikaa mm. kehittämiseen, yhteistyöpalavereille, jotka nekin ovat olennaisen tärkeitä etsivässä työssä.

Päivystys ja loma-ajat

Päivystysaikojen tarpeellisuus on asia, jonka jokainen etsivä työpari joutuu miettimään paikallisiin olosuhteisiin sopivaksi. Nuorille on hyödyllistä tietää milloin varmuudella saa etsivän kiinni joko fyysisesti toimistolta tai puhelimitse tiettyinä päivinä määrättyyn kellonaikaan. Käytännössä asia voi olla hankala järjestää töiden hektisyyden ja jatkuvasti lisääntyvien asiakkuuksien takia. Myös pidempien lomaiden lomittaminen siten, että toinen parista on edes puhelimitse tavoitettavissa akuuteissa asioissa, tuo turvallisuuden tunnetta nuorille. Päivystystä ja loma-aikoina tavoitettavuutta voi kehittää yhdessä muiden alueen nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa.

Sosiaalinen media ja nettityöskentely

Sosiaalisen median ja nettityöskentelyn hyödyntäminen sekä kehittäminen ovat osia tätä päivää ja nykynuorten todellisuutta. Täytyy mennä sinne missä nuoretkin ovat ja enenevästi aikaa kulutetaan virtuaalimaailmoissa ja sosiaalisessa mediassa, näin ollen on perusteltua etsivän nuorisotyön mennä ko. yhteisöihin kuten Facebook, Habbo-hotel, IRC-galleria, Kuvake. Virtuaalityöskentelyn lisääminen ei tarkoita kasvokkain tehtävä työn väheksymistä vaan se tuo merkittävän lisän nähdä ja tavoittaa nuori hänen suosimassaan ympäristössään.

Työnjaon järkevöittäminen ja muistiinpanot

Etsivät tekevät työtä pääasiallisesti parina, mutta tämän ei tarvitse tarkoittaa sitä että joka tilanteeseen tarvittaisiin kahta työntekijää. Jos asiakkuudet ovat yhteisiä, on päävastuu ko. nuoren kohdalla hyvä nimetä selkeästi toiselle. Tämä selkiyttää niin nuoren itsensä kuin yhteistyötahojen kontaktinottoa tiettyyn työntekijään. Myös muistiinpanojen tekovastuu ja nuoren palavereihin osallistuminen on luonteva olla kyseisellä työntekijällä.

Muistiinpanojen tärkeys korostuu etenkin tilanteissa, joissa nuoren asioissa pääasiallisesti ollut työntekijä on poissa ja paikkaamaan tulee työparista toinen. Käytännössä Nuorten taidetyöpajan etsivät tekevät niin kiinteästi töitä yhdessä, että hypääminen toisen tuuraajaksi onnistuu vaivatta kun asiakaskin tuntee molemmat työntekijät. Asiakkuuksien lisääntyessä, tai asiakkaiden tilanteiden tullessa haastavimmiksi esimerkiksi ongelmien syvennyttyä, tilanne ei välttämättä ole näin ihan teellinen.

Yhteistyöpalaveri- ja kehittämissyöryhmiin osallistuminen on tärkeä osa etsivää nuorisoyötä. Niissä kannattaa käyttää harkintaa sen osalta, onko osallistuminen yli-päättään tarpeellista oman työn ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen kannalta ja millä kokoonpanolla. Etsivää työtä aloittaessa on järkevää osallistua ja olla monessa mukana jo senkin kannalta että saa omaa toimintaansa tehtyä tunnetuksi, mutta itse asiakastyön käynnistyttyä ajankäytöllisiä haasteita voi ilmaantua eikä joka paikkaan ole mahdollista enää jalkautua.

7.3 Tutkijan kaksoisrooli

Objektiivinen etsivän työparitoiminnan havainnointi on haasteellista, koska samanaikaisesti on työn arjessa kiinteästi mukana. Etu se on siinä mielessä että tehdesään työtä jatkuvasti sitä tietoisesti reflektoiden, voi välittömästi pohtia ja kehittää toimintoja. Koska kyseessä on hanke, jossa on tarkoitus löytää, kehittää ja juurruttaa uudenlaisia toimintatapoja kohdata ja löytää syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, on asennoituminen työhön alun alkaen sen mukaista. Toisin sanoen jäykkiä rakenteita ei ole päässyt syntymään ja on mahdollisuus kokeilla erilaisia tapoja tavoittaa nuoret, niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Toimintatutkimukselliset periaatteet ja kehittävä työntutkimus antoivat peilauspintaa ja näkökulmaa juuri sen takia, että tutkijana olin keskellä omaa arkityötäni.

Materiaalin keruu työn ohella, työparin ja koko työryhmän kanssa keskustelut olivat helppo toteuttaa nopealla aikataululla. Nämä ovat ehdottomia positiivisia asioita. Oman työnsä sisältöjen ja käytäntöjen eteen pysähtyminen oli kuitenkin yllättävän vaativaa oman työn ohella. Raskasta oli myös huomata olevansa 'kokoajan töissä' puolenvuoden ajan, sillä arkityön jälkeen vapaa-aikoina työsti opinnäytetyötä omasta työstään, eli ajatukset olivat useasti työasioissa silloin kun olisi pitänyt rentoutua ja irrottautua.

Metodien arviointia

Metodit, jotka luontevasti sopivat hyvin oman työn laadulliseen tutkimiseen ja joita hyödynsin, olivat osallistuvaa havainnointia ja kehittävää työntutkimusta. Kehittävä työntutkimus voidaan nähdä yhtenä toimintatutkimuksen lähestymistavoista. Tässä menetelmässä tutkittava kohde on aktiivisena osapuolena, sillä tutkimus tehdään yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa (Engeström 1995, 124; Kuula 2001,9; Kananen 2009, 9). Kehittävä työntutkimus pyrkii toimintatutkimuksen tavoin kehittämään ja analysoimaan vallitsevia käytäntöjä tavoitteenaan työn tarkoituksenmukainen tehostaminen. Tutkija on tässä tutkimusotteessa työtä kehittävä yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa, ei ainoastaan ulkopuolinen tarkkailija tai konsultti. Tämä tutkimusote haastaa kohteena olevan yhteisön tutkimukseen ja kehitystyöhön mukaan. Tavoitteena on työn ja yhteisön sisältä yhdessä löytää ongelmakohtia ja niihin ratkaisumalleja, sekä tuottaa tietoa joka on käytännön kehittämisen kannalta hyödyllistä. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä (toim.) 2007, 16, 61-62, 66-67; Kuula 2009,10.)

Monilla tieteenaloilla, myös yhteiskunta- ja käyttäytymistieteissä, on voimakkaana ajatus siitä, ettei tutkijan tule vaikuttaa mitenkään tutkittavaan kohteeseen vaan olla ulkopuolinen tarkkailija ja havainnoija tausta-ajatuksena puolueettomuus tutkittavan ilmiön suhteen. Kritiikkiä tämä lähestymistapa on saanut mm. siitä, että täydellinen puuttumattomuus ja objektiivisuus kohdetta kohtaan on mahdottomuus. (Engeström 1995, 109; Heikkinen ym. 2007, 20.) Toisaalta Kuulan (2001, 208) näemyksen mukaan ilman vuorovaikutusta ja luottamusta tutkittavan kohteen kanssa ei voida edes puhua toimintatutkimuksesta.

Huomionarvoinen on myös ns. Hawthorne-efekti, jossa tutkimukseen osallistuvat henkilöt tietoisina tutkimuksesta muuttavat käyttäytymistään ja toimintoja tutkittavalle aiheelle suosiolliseen suuntaan (Heikkinen ym. 2007, 72). Itse näen omassa opinnäytteessäni ilmiön positiivisena, sillä onhan toiminnan tavoitteena kehittää kohderyhmään kuuluville nuorille tehokkaampia ja toimivampia tukipalveluita elämänlaatunsa kohentamiseen. On jopa toivottavaa, että etenkin oma ja työparini pohdinnat ja toiminta edesauttavat osaltamme nuorten kohtaamisen ja palveluiden kynnyksen madaltumiseen. Saman toteaa Heikkinen (mts. 73) kirjoittaessaan tutkimukseen osallistujien tietoisuuden tutkimuksesta olevan itse asiassa tavoiteltava olotila.

Tutkimusongelman haasteellisuus

Varsinaista hypoteesia oli haastava määritellä, sillä työn kehittäminen, tehostaminen ja jo toimivien työmenetelmien vahvistaminen olivat työn keskiössä, eikä kaikkea ollut mahdollista tai edes järkevää määrittää etukäteen, ettei kehitystyö rajautuisi liikaa. Engeström (1995, 120) toteaaakin hypoteesin kehittyvän muutosprosessin aikana. Kehittävän työntutkimuksen tarkoituksena on samanaikaisesti avata sekä työn mahdollisuuksia kehittyä, että ehtoja, joiden sisällä kehitys tapahtuu (Engeström 1995, 123; Kananen 2009, 25, 39).

Kananen (2008, 51) suosittaa tutkimusongelmien avaamista kysymysmuotoon, jolloin tutkimuskysymyksiin vastauksia etsiessä tulee vastatuksi myös tutkimusongelmaan. Tämän menetelmän käyttäminen olisi varmasti helpottanut myös allekirjoittaneen tutkimuksen etenemistä.

Refleksiivisyys ja reflektointi ovat olennaisia menetelmiä hankkeessa, jossa luodaan ja kehitetään uusia toimintatapoja. Lyhyesti sanottuna reflektointi on sitä, että totuttuja, käytössä olevia toimintatapoja tarkastellaan avoimin mielin uudesta näkökulmasta (Heikkinen ym. 2007, 34). Toisin sanoen jopa kyseenalaistetaan käytäntöjä haastaen itsensä ja kanssatyöntekijät pohtimaan uusia tapoja toimia. Avoin keskustelu uusien näkökantojen esiintuomiselle ehkä kyseenalaistamalla käytössä olevia ei tarkoita vanhojen käytänteiden olleen välttämättä huonoja, vaan tavoitteena on vilpittömästi työn sekä käytäntöjen kehittäminen edelleen ja entistä toimivimmiksi. Toimiessani tutkijana omassa työyhteisössäni ja ennen kaikkea omaa sekä työparini toimintaa tarkkaillen, on kyseinen menetelmä mielestäni perusteltu lähestymistapa tutkimuksessani.

Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Validius ja reliabiliteetti ovat asioita, jotka nousevat edelleenkin lähes poikkeuksetta tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa esiin. Toimintatutkimuksellisen, laadullisen otteen ollessa kyseessä, tämä kaksikko joutuu kyseenalaiseksi. Heikkinen ja Syrjälä (2007, 149) ottavat käyttöön validiteetin (validity) sijaan käsitteen validointi (validation), joka tarkoittaa prosessia, jossa ymmärrys tutkittavasta kohteesta syntyy ajan myötä. Validiteetin tarkoittaessa sitä, että tutkimus on täyttänyt tutkimuksellisen tehtävänsä silloin, kun on tutkittu juuri sitä mitä on ollut tarkoituskin (Kananen 2008, 123), on tämä tutkimus sen vaatimuksen täyttänyt.

Reliabiliteetin arviointi on haastavaa, sillä uudenlaisen hankkeen ollessa kyseessä, toistettavuus tai pysyvyys, kuten Kananen (2008,123) listaa, eivät ole täysin toteutettavissa. Tämä ei ole ollut hankkeen asettajan ensisijainen tavoitekaan vain päinvastoin on haluttu lähteä luomaan ja kokeilemaan erilaisia, paikallisia nuorten tukemisen malleja. Lisäksi Kananen (2008, 45) toteaa tutkimuksen uutuusarvolla olevan merkitystä niin tieteen kuin yhteiskunnan muuttumisen myötä. Etsivä nuorisotyö on uutuusarvoista, eli yhteiskunnallisesti asian tutkimisella ja näkyväksi tekemisellä on merkitystä nuorten palvelujärjestelmän ja hyvinvoinnin kannalta.

Tutkimusympäristön luomat haasteet

Tutkimuksen toteuttamisen haastavuutta lisäsi se, että kehittämistyötä tehtiin yhdessä työparin ja koko taidetyöpajan työryhmän kanssa keskellä muuttuvaa toimintaympäristöä aloittaen monta asiaa uudelleen alusta taidetyöpajan muuton toteutuessa Sepänkeskukselta Matarankadulle uusiin, terveempiin tiloihin. Muutto, sen suunnittelu sekä toteutus, osui alkuvuoteen 2010 ja asiasta tiedottaminen kaikille asiakkaille ja yhteistyökumppaneille vei, ja vie edelleenkin, aikaa, joka toisaalta oli pois varsinaisesta perustyöstä. Etsivien ryhmä jouduttiin perumaan alkuvuoden osalta ja taidetyöpajan peruspajan alkua lykättiin, vanhojen tilojen sisäilmaongelmien takia. Työntekijöiden terveys ja työssä jaksaminen, omani mukaan lukien, oli vaihtelevaa ko. ongelmista johtuen.

Nimi etsivä työparitoiminta tai toisin sanoen etsivä nuorisotyö on Taidetyöpajan näkökulmasta hivenen harhaan johtava. Itse olen mieltänyt asian niin, että nuoret eivät ole ainoastaan niitä keitä tai mitä etsitään, vaan pikemminkin etsinnässä ovat jatkopolut ja näiden polkujen päät. Nuoria, jotka hyötyisivät ko. palvelusta, löytyy kyllä ja yleensä joku toinen taho on nuoren jo löytänytkin ja ohjannut Taidetyöpajan etsivään työhön. Valtakunnallinen ja paikallinen taloudellinen tilanne vaikuttaa ja vaikeuttaa nuorten eteenpäin ohjaamista suuresti.

Etsivässä nuorisotyössä pääsee lähelle nuorta, usein edistysaskeleet ovat pieniä ja riittämättömyyden tunne on arkea. Työn arvo tulee esiin viiveellä ja työtä jaksaa tehdä kun osaa iloita pienistä onnistumisista.

Tietysti myös se, että asiakas on jo itse myöntänyt ongelman ja suostunut hoitoon, on iso askel ja helpottaa tilanteen etenemistä. Suurin osa sovituista tapaamisista toteutuu, tilanne etenee koko ajan monella eri osa-alueella ja asiakkaalle itsellään on halua saada asioita kuntoon. Kuitenkin asiakas on sellaisessa elämäntilanteessa, ettei yksin saisi kaikkea aikaiseksi ja tarvitsee jonkun ”potkimaan” eteenpäin. (Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010,27.)

LÄHTEET

Appleqvist – Schmidlechner, K. 2010. Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen – tukipalvelun implementoinnin arviointi II.

http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/A661F57F-4FB9-4E87-95CC-6726BAD0D9EB/16506/Aikalisä_ImplementoinnarviointiII_tukipalvelun_a.pdf

Furman, B. & Ahola, T. 1999. Ratkaisukeskeinen itsensä kehittäminen. Lyhytterapia-instituutti Oy. Helsinki: Hakapaino

Engström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Hallinnon kehittämiskeskus. Helsinki: Painatuskeskus Oy

Eronen, A., Londén, P., Perälähti, A., Siltaniemi, A. & Särkelä, R. 2010. Sosiaalibarometri 2010. Ajankohtainen arvio palveluista, palvelujärjestelmän muutoksesta ja kansalaisten hyvinvoinnista. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Vaasa: FRAM

Etsivään nuorisotyöhön 2,5 miljoonaa. Tiedote 1.4.2009. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 16.4.2010.

http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/04/etsiva_tyoparitoiminta.html?lang=fi

Etsivää työtä Jyväskylässä –palaveri. Muistio. 13.11.2008.

Halonen huolissaan nuorisotyöttömyydestä. Taloussanomat. Viitattu 18.4.2010.

<http://www.taloussanomat.fi/kotimaa/2010/01/01/halonen-huolissaan-nuorisotyottomyydesta/20106/12>

Hassinen M. 2004. Starttipaja Aapinen, Työpajatoiminnan, yksilövalmennuksen ja palveluohjauksen kehityskulku sekä nykytila Suomessa. Valtakunnallinen työpajajayhdistys ry.: Edita Prima oy

Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura. Vantaa: Dark oy

Hjort, H. 1995. Etsivän työn psykologia. Suom. Laatunen S-L. Jyväskylä: Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry.

Huhtajärvi, P. 2007. Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.). Helsinki: Nuorisotutkimusseura

Jylhä, A. 2007. Koulutuspolulta poikkeavat – nuorten syrjäytyminen työpajakoulutajan näkökulmasta. Teoksessa Kadonneet ja pudonneet –syrjäytymisen sietämätön raskaus. Hautaluoma, M. & Virtanen, A. Valtakunnallinen työpajajayhdistys ry.: Tuokinprint Oy

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Tampereen yliopistopaino Oy. Juvenes Print

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 101. Tampereen yliopistopaino Oy. Juvenes Print

Keskisuomalainen. 2009. Suhtautuminen työttömyyteen. Väheneekö nuorilla työn arvostus? Pääkirjoitus. 1.9.2009.

Kiiskinen, K. 2010. Potkua nuorison työllistymiseen. Yleisönosaston kirjoitus. Keski-Suomen Viikko. 16/2010.

Kilpisen koulun oppilaanohjaaja. Kesäpäivystyksen suunnittelupalaveri. Jyväskylä. 3.5.2010.

Koulutuksesta ja työelämästä syrjäytetyt nuoret ovat kalliita. Nuorisotutkimuksen verkkokanava. Viitattu 20.4.2010

http://www.kommentti.fi/sivu.php?artikkeli_id=784

Kuula, A. 2001. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Tammer-Paino Oy

Kylmäkoski, M., Pylkkänen, S. & Viitanen, R. (toim.) 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy

Laatikainen, O. 2009. Jopa 157 kilpailijaa – uuden työpaikan tavoittelu voi tuntua toivottomalta, kun kymmenet muutkin pyrkivät samaan tehtävään. Keskisuomalainen 20.9.2009.

Mikkonen, A. 2010. Keski-Suomen liitto, maakuntajohtaja. Nuorissa on tulevaisuus työseminaari. Hotelli Laajavuori. 23.3.2010.

Nissilä, M-L. 2010. Nuorisotyöttömyyteen kaivataan uusia keinoja. Koulutususkon edelleen vahva. Opettaja eLehti. Viitattu 12.2.2010.

http://www.opettaja.fi/portal/page?_pageid=95,82089&_dad=portal&_schema=PORTAL&key=145272

Nordling, E. 2009. Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen -ohjaajien koulutus. Jyväskylä. 25.08.2009.

Nordling, E. 2010. Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen – ohjaajien koulutus. Jyväskylä. 12.01.2010.

Nuorisolain muutos: monialainen yhteistyö, etsivä nuorisotyö ja varhainen puuttuminen. Lainsäädäntöhanke. Viitattu 1.10.2010.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/vireilla_nuoriso/nuorisolaki/index.html

Nuorisolaki 27.1.2006/72. Viitattu 13.11.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorisotyön kohteet ja rahoitus/Etsivä nuorisotyö. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 29.3.2010.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoy/?lang=fi

Nuorisotyön kohteet ja rahoitus/Nuorten työpajat. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 29.3.2010.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/tyoepajat/?lang=fi

Nuorisotyöttömyys vakava uhka mielenterveydelle. Artikkelit 24.5.2009. Taloussanomien. Viitattu 17.4.2010. <http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2009/05/24/nuorisotyottomyys-vakava-uhka-mielenterveydelle/200912954/139>

Oman kokoinen elämä – Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010. Toimituskunta: Kaakinen, J., Tarvainen, T., Bosquet, P. (Sosiaalikehitys Oy), Kuure, T. (Tampereen yliopisto) & Häggman, E. (Varsinais-Suomen ELY-keskus). Hämeenlinna: Jyri Taipale ADStudio Oy

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö – Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Gaudemus Helsinki University Press. Helsinki: Hakapaino Oy

Opetusministeriön julkaisuja 2007:41. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2011. ”Tulevaisuus velvoittaa, tämä päivä ratkaisee”. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Helsinki: Yliopistopaino

Peavy, R. Vance. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki: Psykologien kustannus Oy

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Tiivistelmä. Viitattu 11.5.2010.

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2005/perusopetuksen_ja_toisen_asteen_koulutuksen_nivelvaiheen_kehitta

Puttonen, T. 2010. Humanistikokelas työministerinä. Jyväskylän Ylioppilaslehti 06/2010. 51.vuosikerta.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Vaajakoski: Gummerus Oy

Saastamoinen, V. 2010. Etsivän työn ohjausryhmä. Työvoiman palvelukeskuksen edustaja. 20.5.2010.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Opettajainkoulutuslaitos. Oulun Yliopisto. Viitattu 2.10.2010. <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>

Sosiaalinen media 2010. Liitetaulukko 13. Tilastokeskus. Viitattu 16.11.2010. http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_tau_013_fi.html

Stengård, E., Haarakangas, T., Upanne, M., Applequist-Schmidlechner, K., Savolainen, M. & Ahonen, J. 2008. Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen – toimintamallikäsikirja. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Särkelä, R., Vuorinen, M. & Peltosalmi, J. 2005. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuudet palveluiden ja tuen tuottamisessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Taidetyöpajan etsivätyöparitoiminnan asiakastiedosto 2008-2010

Tarvainen, T., Pietiläinen, V. & Kuure, T. toim. 2007. Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki: Yliopistopaino

Tuppurainen, S. 2010. Tutkija, Nuorisotutkimusseura. Nuorissa on tulevaisuus työseminaari. Hotelli Laajavuori. 23.3.2010.

Työttömyyden eri lajeja. Työmarkkinatilastot. Tilastokeskus. Viitattu 18.4.2010.
<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/02/index.html>

Työttömyys hävettää entistä harvempia nuoria. Yle Uutiset 31.8.2009. Viitattu 10.5.2010.
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/08/tyottomuus_havettaa_entista_harvempia_nuoria_961244.html?print=true

Virtanen, A. & Hautaluoma, M. toim. 2007. Kadonneet ja pudonneet –syrjäytymisen sietämätön raskaus. Valakunnallinen työpajayhdistys. Tuokinprint Oy

Walldén, J. 2009. Ylitarkastaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Työllisyysfoorumi. Tampere. 8.12.2009.

Walldén, J. 2010a. Ylitarkastaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Etsivän nuorisotyöpäivät. Äänekoski. 2.6.2010.

Walldén, J. 2010b. Ylitarkastaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotyöseminaari. Nuorisolakiuudistus. Jyväskylä. 21.9.2010.

Westman, M-L. (toim.) 2007. Ensi-illan ihme, Nuorten Taidetyöpaja 2001 – 2007. Jyväskylä: Kopijyvä Oy

15,5 milj. euroa nuorten työllistämiseen ja koulutukseen. Tiedotteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 16.4.2010.
http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2008/01/Nuorten_tyollistaminen.html?lang=fi